

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΠΣ-ΞΓ

Ευδοκία Καραβά & Καίτη Ζουγανέλη

1 Διαφοροποιημένη διδασκαλία και μάθηση

Στο σχολείο του 21ου αιώνα ο μαθητής οφείλει να τοποθετείται στο επίκεντρο του μαθησιακού σχεδιασμού και οι ανάγκες του στο παρόν και στο μέλλον να είναι οι κεντρικοί άξονες για τη διαμόρφωση της διδακτικής πράξης. Οι μαθητές όμως δεν είναι όλοι ίδιοι. Έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά που αφορούν στην προσωπικότητα, στην καταγωγή, στη θρησκεία, στον τρόπο που μαθαίνουν καθώς και στη στάση και στις απόψεις τους σχετικά με τη μάθηση.

Η παραδοσιακή διδασκαλία που απευθύνεται σε μια ομάδα μαθητών ορίζοντας το ίδιο περιεχόμενο για όλους, χρησιμοποιώντας τις ίδιες πρακτικές και έχοντας τις ίδιες απαιτήσεις για πρόοδο αδυνατεί να ικανοποιήσει τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα όλων των μαθητών. Αγνοεί την ατομικότητα του κάθε μαθητή ως προς το στυλ μάθησης, υιοθετεί πρακτικές μετωπικής διδασκαλίας με κύριο σημείο αναφοράς το σχολικό εγχειρίδιο, χρησιμοποιεί την αξιολόγηση για τη μέτρηση του μαθησιακού αποτελέσματος και γενικά καθιστά το μαθητή παθητικό δέκτη πληροφοριών και γνώσης, ενώ υποδεικνύει στον εκπαιδευτικό μια σειρά ενεργειών που αφορούν στην καθοδήγηση της μαθησιακής πορείας, στην επίλυση προβλημάτων για τους μαθητές, στην εφαρμογή κοινών κριτηρίων αξιολόγησης και στη χρήση ενός και μοναδικού τύπου αξιολόγησης για όλους.

Η έρευνα έχει δείξει ότι η δημιουργία ομοιογενών τμημάτων για τους «προχωρημένους» και τους «αδύνατους» μαθητές αδυνατεί να επιτύχει τον στόχο ενίσχυσης της μάθησης και βελτίωσης του μαθησιακού αποτελέσματος. Σε αυτές τις τάξεις οι «αδύνατοι» μαθητές, που προέρχονται κυρίως από κατώτερα κοινωνικά στρώματα, δεν αναπτύσσουν ισχυρά κίνητρα για συμμετοχή, εκτίθενται σε πρότυπα μάθησης του ίδιου επιπέδου και δεν βελτιώνουν την επίδοσή τους. Στον αντίποδα της παραδοσιακής διδασκαλίας εμφανίζεται τις τελευταίες δεκαετίες η εξατομικευμένη ή διαφοροποιημένη διδασκαλία, η οποία κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις αποδεικνύεται αποτελεσματική (Ματσαγγούρας, 2009).

1.1 Τι είναι η διαφοροποιημένη διδασκαλία

Διαφοροποιημένη διδασκαλία είναι η μεθοδολογία που στηρίζεται στην υπόθεση ότι η διδακτική πράξη πρέπει να διαφοροποιείται και να προσαρμόζεται ανάλογα με την ποικιλομορφία και την ατομικότητα των μαθητών σε κάθε τάξη (Tomlinson, 2001).

Η διαφοροποιημένη διδασκαλία αντλεί το θεωρητικό της υπόβαθρο από την έρευνα στους τομείς διερεύνησης της λειτουργίας του εγκεφάλου και της γνωστικής ψυχολογίας (Μουτζούρη-Μανούσου & Πρόσκολλη, 2005; Siegler, 2006). Μερικές από τις διαπιστώσεις αυτών των ερευνών, που εμπλουτίζουν τη γνώση μας για τη διδασκαλία και την οργάνωσή της, συνοψίζονται ως εξής:

- Ο εγκέφαλος αναπτύσσεται λαμβάνοντας σαφή μηνύματα. Στην τάξη η διαμόρφωση ενός περιβάλλοντος πλούσιου σε νοηματοδότηση βοηθάει τους μαθητές να αντιληφθούν τι μαθαίνουν.
- Ο εγκέφαλος αναπτύσσεται σταδιακά, από τις βασικές λειτουργίες επιβίωσης του ατόμου έως τη συναισθηματική ανάπτυξη. Στην τάξη ένα εμπλουτισμένο περιβάλλον μπορεί να καλύψει πολλαπλούς τομείς ανάπτυξης και να διασφαλίσει ένα ασφαλές συναισθηματικό πλαίσιο για τη μάθηση.
- Ο εγκέφαλος δεν λειτουργεί σειριακά, αλλά μάλλον ως «πολυεπεξεργασικός» ηλεκτρονικός υπολογιστής, ο οποίος μπορεί να επεξεργάζεται παράλληλα διαφορετικούς τύπους πληροφοριών. Η μάθηση στην τάξη πρέπει να αντιμετωπίζεται ως διεργασία σύνθεσης ιδεών με βάση πολλαπλές αναπαραστάσεις (Charpak, 2001). Είναι μια διαδικασία ενεργούς εποικοδόμησης κατά την οποία ο μαθητής συσχετίζει τη νέα γνώση με την υπάρχουσα.
- Ο εγκέφαλος λειτουργεί με την κοινωνική διάδραση και τη συνεργασία. Αν και η λειτουργία συμβαίνει εντός του εγκεφάλου του κάθε μαθητή, η μάθηση διευρύνεται όταν το περιβάλλον δίνει στους μαθητές τη δυνατότητα να συζητούν τις σκέψεις τους και να ανταλλάσσουν ιδέες με συνομηλίκους τους ή να εκπονοούν εργασίες από κοινού.

Διαφοροποίηση δεν σημαίνει διαφορετικό πρόγραμμα για κάθε μαθητή, ούτε χωρισμό της τάξης μεικτών επιπέδων ικανότητας σε ομοιογενείς ομάδες για να μειωθούν οι διαφορές. Πρόκειται για ποιοτική διάκριση των βημάτων εργασίας και των δραστηριοτήτων, η οποία βασίζεται σε προσεκτικό σχεδιασμό και περιλαμβάνει την αξιολόγηση ως μέσο ανατροφοδότησης για την πρόοδο των μαθητών και τον αναστοχασμό ως εργαλείο για την αναπροσαρμογή του μαθήματος (Καραγεώργου, 2008).

1.2 Βασικές αρχές για τη διαφοροποίηση της διδασκαλίας

Κάθε τάξη έχει τα δικά της χαρακτηριστικά και το ίδιο συμβαίνει και με τους εκπαιδευτικούς. Είναι δύσκολο, συνεπώς, να καταλήξουμε σε μια σειρά αρχών που με τη μορφή συστάσεων θα αποτελούσαν τη «συνταγή» για τη διαφοροποίηση της διδασκαλίας. Η αναφορά σε μια σειρά σημείων, όπως αναλύονται από την Tomlinson (2010), μας παρέχει χρήσιμες και αξιοποιήσιμες ιδέες.

Η σαφήνεια στο σχέδιο εργασίας είναι η βασικότερη αρχή. Όταν ο εκπαιδευτικός διατυπώνει με σαφήνεια τους στόχους του μαθήματος, τις βασικές έννοιες, τις αρχές και τις δεξιότητες που περιλαμβάνει το θέμα που πραγματεύεται, αυξάνονται οι δυνατότητες να γίνει το αντικείμενο του μαθήματος ή η εκάστοτε μαθησιακή δραστηριότητα κατανοητή και ενδιαφέρουσα για τους μαθητές.

Ο εκπαιδευτικός που διαφοροποιεί τη διδασκαλία αναγνωρίζει τη διαφορετικότητα των μαθητών και αποδέχεται όλους τους μαθητές με τις αδυναμίες τους, αναμένοντας παράλληλα από όλους να αναπτυχθούν ατομικά στο βαθμό που μπορούν, ανάλογα με τις ικανότητές τους.

Στην τάξη διαφοροποιημένης διδασκαλίας, η αξιολόγηση είναι πανταχού παρούσα και διαγνωστική. Χρησιμοποιείται κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας ως μηχανισμός διερεύνησης, ώστε να εντοπιστούν τα σημεία που χρειάζονται διαφοροποίηση. Αυτού του είδους η διαμορφωτική αξιολόγηση μπορεί να γίνει μέσω της παρατήρησης με τη χρή-

ση σχετικής σχάρας, μέσω των εντύπων αυτοαξιολόγησης των μαθητών ή ακόμη και μέσα από συζήτηση με όλους τους μαθητές ή με ομάδες μαθητών.

Ο εκπαιδευτικός που διαφοροποιεί τη διδασκαλία φροντίζει ώστε όλοι οι μαθητές να συμμετέχουν και να εμπλέκονται σε μια ενδιαφέρουσα εργασία, αναγνωρίζοντας τη διαφορετικότητα καθενός και αποδεχόμενος ότι κάθε άνθρωπος έχει προσωπικό μαθησιακό προφίλ και αξιοποιεί έναν ή περισσότερους τύπους νοημοσύνης (Δαβάζογλου- Σιμοπούλου 1999, Slavin, 2007). Με αφετηρία το σημείο που βρίσκεται κάθε μαθητής, θέτει στόχους για καθέναν χωριστά και υποστηρίζει την πρόοδο του εμπλεκόμενός τον σε δραστηριότητες που είναι ευχάριστες, ενδιαφέρουσες και σημαντικές.

Στην τάξη που υπάρχει διαφοροποίηση η διδασκαλία είναι μαθητοκεντρική. Ο εκπαιδευτικός σχεδιάζει τη διδασκαλία, μερικές φορές μαζί με τους μαθητές, οργανώνει την τάξη και διευκολύνει τη διαδικασία του μαθήματος. Οι μαθητές ενεργοποιούνται σε ατομικό επίπεδο ή μέσα σε ομάδες. Η διαμόρφωση των ομάδων μπορεί να είναι στοχευμένη ή τυχαία ανάλογα με το είδος και τους στόχους της δραστηριότητας.

Η ευελιξία είναι επίσης μια ενδιαφέρουσα παράμετρος της διαφοροποιημένης διδασκαλίας. Η ευελιξία μπορεί να αφορά:

- τον τρόπο που διαμορφώνονται οι ομάδες ή ολόκληρη η διδασκαλία (από το άτομο στο ζευγάρι και στην ομάδα),
- τα διδακτικά μέσα που θα χρησιμοποιηθούν (έντυπο υλικό, ηλεκτρονικό υλικό, πολυμέσα, πολυτροπικό υλικό),
- τις διδακτικές στρατηγικές.

Ο εκπαιδευτικός αντλεί από κάθε μεθοδολογική προσέγγιση τα στοιχεία που αρμόζουν για τη συγκεκριμένη διδακτική περίπτωση, λαμβάνοντας υπόψη τι μαθαίνουν οι μαθητές, πώς υποστηρίζονται για να κατανοήσουν τη διαδικασία της μάθησής τους και πώς οδηγούνται στην ανάπτυξη μεταγνωστικών δεξιοτήτων που θα τους βοηθήσουν στη διαχείριση των αποτελεσμάτων της μάθησης.

1.3 Παράμετροι διαφοροποίησης της διδασκαλίας

α) Το περιβάλλον της μάθησης

Όταν διαφοροποιούμε τη διδασκαλία με σκοπό να ικανοποιήσουμε όσο το δυνατό περισσότερες ανάγκες των μαθητών, ξεκινάμε από τη διαμόρφωση ενός υγιούς περιβάλλοντος στο οποίο η μάθηση είναι μια ανιχνευτική προσπάθεια. Ως περιβάλλον μάθησης νοείται όχι μόνο ο χώρος όπου πραγματοποιείται η διδασκαλία αλλά και οι συνθήκες εργασίας και οι σχέσεις ανάμεσα στον εκπαιδευτικό και τους μαθητές (Καραγεώργου, 2008). Όσο περισσότερο ασφαλές είναι το μαθησιακό περιβάλλον, τόσο περισσότερο ευνοούνται η κινητοποίηση για συμμετοχή και η μάθηση. Οι συνθήκες εργασίας στην τάξη επίσης συντελούν στη ανάπτυξη ασφαλούς περιβάλλοντος μάθησης. Για παράδειγμα, η δημιουργία μιας «γλωσσικής γωνιάς» στην τάξη, όπου υπάρχουν ξενόγλωσσα βιβλία και λεξικά, εξυπηρετεί τις ανάγκες των μαθητών που ολοκληρώνουν γρήγορα την εργασία τους στην τάξη. Στην τάξη των μικρών μαθητών, η ίδια «γλωσσική γωνιά» μπορεί να είναι ο χώρος όπου τα παιδιά καθισμένα σε μαξιλάρια παρακολουθούν την αφήγηση μιας ιστορίας ή ενός παραμυθιού. Ο τρόπος διαχείρισης του χώρου σηματοδοτεί την αντίληψη του εκπαιδευτικού για τις σχέσεις μέσα στην τάξη. Η διάταξη των θρανίων σε σχήμα που ευνοεί την εργασία σε ομάδες προωθεί ένα κλί-

μα συνεργασίας. Η ανάρτηση των εργασιών των μαθητών σε χώρο της αίθουσας δείχνει σεβασμό στην προσπάθεια και αποδοχή.

β) Το περιεχόμενο της μάθησης

Το περιεχόμενο αφορά τις γνώσεις, τις έννοιες και τις δεξιότητες που περιλαμβάνονται στο σχεδιασμό του μαθήματος, καθώς και τα μέσα για την υλοποίηση της διδασκαλίας. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να διαφοροποιήσει τον τρόπο πρόσληψης της πληροφορίας ανάλογα με την ετοιμότητα των μαθητών, τον τρόπο πρόσβασης στη νέα γνώση και τον τρόπο επεξεργασίας της ανάλογα με το μαθησιακό προφίλ των μαθητών, ή την ποικιλία της πληροφορίας ανάλογα με τα ενδιαφέροντα της τάξης.

Δεν είναι απαραίτητο όμως να διαφοροποιούνται όλα τα στοιχεία του περιεχομένου της μάθησης ταυτόχρονα. Διαφοροποιούμε ένα στοιχείο της διδασκαλίας μόνο όταν αυτό μπορεί να γίνει χρήσιμο για κάποιους μαθητές ή όταν η διαφοροποίηση θα βοηθήσει κάποιους μαθητές να καταλάβουν βασικές έννοιες και να χρησιμοποιήσουν βασικές δεξιότητες με άνεση (Tomlinson, 2010).

Ας δούμε, για παράδειγμα, ένα μάθημα που έχει στόχο την κατανόηση του σχηματισμού του αορίστου των ρημάτων στα αγγλικά και την κατάλληλη χρήση του σε κείμενα σε μια τάξη μεικτής ικανότητας. Οι μαθητές που βρίσκονται στο χαμηλότερο επίπεδο θα εργαστούν με ασκήσεις στις οποίες υπάρχουν προτάσεις με κενά, όπου καλούνται να συμπληρώσουν τον αόριστο ομαλών ρημάτων. Άλλοι μαθητές θα συμπληρώσουν ένα κείμενο όπου τα ρήματα είναι ανώμαλα και χρειάζεται να σχηματίσουν τον αρνητικό τύπο του ρήματος. Οι μαθητές που είναι περισσότερο προχωρημένοι θα γράψουν ένα σύντομο κείμενο με το οποίο θα περιγράψουν μια ενέργεια του παρελθόντος.

Η εργασία σε ομάδες ευνοεί τη διαφοροποίηση της διδασκαλίας. Για παράδειγμα, σε μια τάξη μεικτής ικανότητας μαθητών Γυμνασίου δίνεται μια δραστηριότητα που έχει στόχο την ανάπτυξη δεξιοτήτων κατανόησης γραπτού λόγου και παραγωγής κειμένων. Οι μαθητές θα αναλάβουν διαφορετικές εργασίες, ανάλογα με τις δυνατότητες και τα ενδιαφέροντά τους, τις οποίες θα συνθέσουν σε ένα τελικό αποτέλεσμα. Έτσι, με βάση ένα θέμα το οποίο έχουν επιλέξει να επεξεργαστούν στο πλαίσιο ενός σχεδίου εργασίας (project), μια ομάδα θα μελετήσει έντυπο υλικό από όπου θα αντλήσει ιδέες και λεξιλόγιο. Μια άλλη ομάδα θα αναζητήσει πληροφορίες στο διαδίκτυο και θα καταγράψει τα στοιχεία που είναι χρήσιμα για τη δραστηριότητα. Μια τρίτη ομάδα θα κατασκευάσει ένα ερωτηματολόγιο και θα διεξαγάγει μια μικρή έρευνα για το θέμα. Κάθε ομάδα θα ανακοινώσει την εργασία της στην τάξη και όλες οι ομάδες θα συνεργαστούν για το τελικό αποτέλεσμα.

γ) Η διαδικασία της μάθησης

Η διαφοροποίηση της διαδικασίας αφορά στην προσαρμογή των δραστηριοτήτων ώστε να δίνεται η δυνατότητα σε όλους τους μαθητές να αναπτύξουν δεξιότητες για την κατανόηση των βασικών εννοιών. Ο εμπλουτισμός των δραστηριοτήτων με δομημένες εργασίες ή περισσότερες ελεύθερες, με διαβαθμισμένες ασκήσεις ή κουίζ και κατασκευές προκαλεί το ενδιαφέρον περισσότερων μαθητών και τους παρακινεί να συμμετέχουν και να μαθαίνουν.

Για παράδειγμα σε τάξη μικρών μαθητών μεικτής ικανότητας, τα παιδιά ασχολούνται με την κατασκευή μάσκας. Οι μαθητές που έχουν αναπτύξει απλές δεξιότητες παρα-

γωγής γραπτού λόγου γράφουν το όνομα της μάσκας και λέξεις που περιγράφουν τα χρώματα ή τα μέρη του προσώπου. Οι μαθητές που έχουν αναπτύξει περισσότερο προχωρημένες δεξιότητες παραγωγής γραπτού λόγου γράφουν μια μικρή παράγραφο για να περιγράψουν τη μάσκα τους. Όσοι μαθητές δεν έχουν αναπτύξει ακόμη δεξιότητες παραγωγής γραπτού λόγου περιγράφουν τη μάσκα τους προφορικά.

δ) Το αποτέλεσμα της διδασκαλίας

Η διαφοροποίηση των αποτελεσμάτων της διδασκαλίας αφορά στον τρόπο με τον οποίο οι μαθητές δείχνουν τι έμαθαν. Το αποτέλεσμα της διδασκαλίας είναι η πηγή για την αξιολόγηση της προόδου του μαθητή και για τον λόγο αυτό οι ποικίλες μορφές έκφρασης αυτού του αποτελέσματος μπορούν να δώσουν ευρύτερη ανατροφοδότηση σχετικά με τα επιτεύγματα των μαθητών. Για παράδειγμα, οι μαθητές μπορούν να δείξουν τι έμαθαν μέσω δραματοποίησης, μέσω μιας κατασκευής ή μέσω της σύνθεσης ενός σχεδίου εργασίας. Η αυτοαξιολόγηση είναι επίσης μια διαδικασία που βοηθάει τη διαφοροποίηση του αποτελέσματος της διδασκαλίας. Απαντώντας σε ερωτήσεις σχετικές με το τι έμαθαν ή τι μπορούν να κάνουν, αφού έχουν συμπληρώσει μια μαθησιακή ενότητα, οι μαθητές αναπτύσσουν αυτογνωσία και ο εκπαιδευτικός μπορεί να εκτιμήσει την πρόοδο του κάθε μαθητή σε σχέση με το τι μπορεί να επιτύχει σε διαφορετικές χρονικές στιγμές της σχολικής χρονιάς. Επίσης, ο ατομικός φάκελος του μαθητή, ενσωματώνοντας τις εργασίες του μαθητή, τα τεστ και δείγματα από άλλες δραστηριότητες, παρέχει ολιστική εικόνα της προόδου του μαθητή και είναι απόδειξη των επιτευγμάτων του. Το σχεδιάγραμμα που ακολουθεί συνοψίζει τα κύρια σημεία της διαφοροποιημένης διδασκαλίας που πρέπει να έχουμε υπόψη.

Προσαρμογή από Tomlinson, C.A. (2010)

2 Νέα Μάθηση και Μάθηση μέσω Σχεδιασμού¹

Πριν παρουσιαστεί η θεωρία περί «νέας μάθησης» και η λογική και η δομή της προσέγγισης «Μάθησης μέσω Σχεδιασμού», που στην ουσία αναπτύσσεται μέσα από την πλατφόρμα του Learning-by-Design, κρίνεται σκόπιμο να εξηγηθεί πως πρόκειται για μια καινοτόμα μεθοδολογία σχεδιασμού της εκπαιδευτικής διαδικασίας και παράλληλα για ένα ψηφιακό εργαλείο που απευθύνεται στους εκπαιδευτικούς, το οποίο αναδιαμορφώνει τον παραδοσιακό σχεδιασμό προγραμμάτων σπουδών και στρέφει την προσοχή των εκπαιδευτικών από τη διδασκαλία και από το «τι θα διδάξω» προς τη μάθηση και το «τι και πώς θα μάθουν οι μαθητές μου».

Η προσέγγιση αυτή έχει τα εξής χαρακτηριστικά: α) προσφέρει έναν διαφορετικό τρόπο «σύλληψης» της εκπαιδευτικής διαδικασίας, γιατί θέτει στο επίκεντρο τον μαθητή, β) αποδέχεται και αξιοποιεί την πολλαπλών επιπέδων διαφορετικότητα των μαθητών, γ) οικοδομεί τη νέα γνώση «πατώντας» και «χτίζοντας» πάνω στις προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες των μαθητών, δ) δίνει έμφαση στη δραστηριότητα ως μέσο για την επίτευξη μαθησιακών στόχων και την προαγωγή γνωστικών δεξιοτήτων και ε) αξιοποιεί μία ποικιλία ενεργών τρόπων απόκτησης της μάθησης. Πέρα από τα καινοτόμα στοιχεία της, η προσέγγιση της Μάθησης μέσω Σχεδιασμού συνάδει απόλυτα με τις δεξιότητες που καλούνται να αναπτύξουν οι μαθητές στο πλαίσιο του σχολικού προγράμματος και διευκολύνει το σχεδιασμό διαφοροποιημένων δραστηριοτήτων για την ίδια τάξη.

2.1 Πώς και γιατί ξεκίνησε η «Νέα Μάθηση»: Αλλαγές σε πολλαπλά επίπεδα

Η διαδικασία της παγκοσμιοποίησης και οι σημαντικές εξελίξεις σε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο έχουν επιφέρει αλλαγές στον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε τη γνώση, στις μορφές επικοινωνίας και στους τρόπους που νοηματοδοτούμε, καθώς και στις δεξιότητες που καλούνται να αναπτύξουν οι μαθητές για να λειτουργήσουν αποτελεσματικά ως αυριανοί εργαζόμενοι και ως πολίτες. Οι εξελίξεις αυτές έχουν με τη σειρά τους επιφέρει σημαντικές αλλαγές στο περιεχόμενο και τη δομή των προγραμμάτων σπουδών, στις παιδαγωγικές προσεγγίσεις και στους τρόπους αξιολόγησης των μαθητών. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι αλλαγές αυτές, οι οποίες αποτέλεσαν εφαλτήριο για την ανάπτυξη μιας νέας παιδαγωγικής προσέγγισης (παιδαγωγική των πολυγραμματισμών), που αποτελεί τη βάση για το μοντέλο της Μάθησης μέσω Σχεδιασμού.

1) Αλλαγές στον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε τη γνώση

Η παγκοσμιοποίηση της γνώσης και της πληροφορίας έχει αλλάξει τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τη γνώση. Η γνώση δεν θεωρείται πλέον στατική και αδιαμφισβήτητη, αλλά μεταβαλλόμενη, κοινωνικά και πολιτισμικά εξελισσόμενη, ακόμα και προσωπικά προσδιορισμένη.

2) Αλλαγές στον εργασιακό χώρο και η «νέα οικονομία»

Όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, έχουν πλέον αλλάξει οι δεξιότητες που απαιτούνται στον εργασιακό χώρο και ο τρόπος λειτουργίας επιχειρήσεων/εργοστασίων κ.λπ. Οι εργάτες ακόμα παράγουν προϊόντα, αλλά τα παράγουν χρησιμοποιώντας την τεχνολογία της πληροφορίας και επικοινωνίας. Η μονάδα παραγωγής υπάρχει ακόμα, αλλά μηχανές κάνουν τη δουλειά. Οι εργαζόμενοι πλέον χρειάζονται

τεχνογνωσία, η οποία εξελίσσεται συνεχώς, χρειάζονται μια σειρά νέων πολλαπλών δεξιοτήτων, όπως οι δεξιότητες κριτικής σκέψης, και απαιτείται να είναι ευέλικτοι και ικανοί να αναλαμβάνουν διαφορετικές δραστηριότητες αποτελεσματικά. Η ανταγωνιστικότητα των οργανισμών σήμερα βασίζεται στις (εξελισσόμενες) δεξιότητες και στη γνώση του εργατικού δυναμικού.

3) Αλλαγές στις δεξιότητες που απαιτούνται από τους μαθητές-αυριανούς πολίτες

Η κοινωνία αποβλέπει στο σχολείο προκειμένου να αναπτύξουν οι μαθητές τις δεξιότητες, γνώσεις, ικανότητες και στάσεις που απαιτούνται από τον αυριανό πολίτη και εργαζόμενο. Ο ρόλος και η συμβολή του εκπαιδευτικού στο έργο αυτό είναι καθοριστικός. Ο εκπαιδευτικός καλείται να διαμορφώσει μαθητές που να είναι εγγράμματοι, αυτόνομοι, δημιουργικοί, συνεργατικοί και συνεργάσιμοι, ευέλικτοι, με πνεύμα πρωτοβουλίας και νεωτερισμού, ικανοί να προσαρμόζονται σε γρήγορες μεταβολές, ανοιχτοί στη μόνιμη επιμόρφωση και δια βίου εκπαίδευση, ικανοί να ανταποκρίνονται σε πολλές δραστηριότητες ταυτόχρονα και να βρίσκουν απαντήσεις σε απρόσμενες καταστάσεις, επικοινωνιακοί και ικανοί να εργάζονται παραγωγικά σε μία γλωσσικά και πολιτισμικά πολύμορφη κοινωνία (Kalantzis et al, 2003).

4) Αλλαγές στη «φύση» της γλώσσας

Μιλάμε πλέον για πολλαπλές αγγλικές γλώσσες (multiple Englishes). Η αγγλική είναι πλέον lingua mundi (παγκόσμια γλώσσα) και lingua franca (κοινή γλώσσα επικοινωνίας στο εμπόριο, την πολιτική, τα μέσα ενημέρωσης). Υπάρχουν πολλές εθνικές διαφοροποιήσεις της αγγλικής (national variants of English), αλλά και «λειτουργικές μορφές της αγγλικής γλώσσας» (functional Englishes- technical, professional, hobbyist etc). Δεν υπάρχει πλέον η έννοια της διδασκαλίας μίας και μοναδικής, κοινά αποδεκτής (standard) αγγλικής γλώσσας.

5) Εξελίξεις στη τεχνολογία, αλλαγή στον τρόπο επικοινωνίας και νοηματοδότησης

Οι ραγδαίες εξελίξεις στις τεχνολογίες της επικοινωνίας έχουν διευρύνει τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τον γραμματισμό και έχουν δημιουργήσει νέους γραμματισμούς, απαραίτητους για την αποτελεσματική επικοινωνία σε ιδιωτικό, κοινωνικό και επαγγελματικό επίπεδο. Ζούμε πλέον σε έναν κόσμο με blogs, forums, sms, mms, wikis και μέσα κοινωνικής δικτύωσης (social media). Οι τεχνολογικές εξελίξεις έχουν επιφέρει σημαντικές αλλαγές στον τρόπο με τον οποίο νοηματοδοτούμε και επικοινωνούμε. Ζούμε σε έναν κόσμο εξελισσομένων και νέων επικοινωνιακών πρακτικών, όπου η γλώσσα (δηλαδή ο προφορικός και ο γραπτός λόγος) δεν είναι το μοναδικό σύστημα αναπαράστασης και νοηματοδότησης και τα κείμενα που καλούμαστε να κατανοήσουμε και να παραγάγουμε δεν είναι μόνο γλωσσικά αλλά πολυτροπικά, συνδυάζουν δηλαδή τη γλώσσα με διάφορους άλλους τρόπους νοηματοδότησης. Με άλλα λόγια, με τις εξελίξεις στο χώρο της τεχνολογίας, δημιουργούμε πλέον και εκφράζουμε νοήματα με τρόπους πολυσχιδείς, όπου γραπτές μορφές νοημάτων επικαλύπτονται και συνδυάζονται με οπτικές, ακουστικές και χωροθετικές μορφές νοημάτων.

6) Τρόποι νοηματοδότησης

Ποιοι είναι αυτοί οι τρόποι νοηματοδότησης; Εκτός από το γλωσσικό σύστημα που μας παρέχει τη δυνατότητα να επιλέξουμε τον προφορικό ή τον γραπτό τρόπο επικοινωνίας

νίας, έχουμε το οπτικό σύστημα (visual representation), αλλά και το ακουστικό (audio representation), το οποίο περιλαμβάνει μουσική, ήχους και μαγνητοφωνημένη φυσική ομιλία. Έχουμε επίσης το σύστημα των λοιπών αισθήσεων (tactile representation) που περιλαμβάνει την αφή, την όσφρηση και τη γεύση, το σύστημα των χειρονομιών (gestural representation), το οποίο περιλαμβάνει κινήσεις, εκφράσεις προσώπου, στάσεις του σώματος, κ.λπ., καθώς και το σύστημα που αφορά τον χώρο και την εγγύτητα (spatial representation). Πιο συγκεκριμένα:

Γραπτή Γλώσσα: γραφή (που αντιπροσωπεύει το νόημα για ένα άλλο άτομο) και ανάγνωση (που αντιπροσωπεύει το νόημα για τον εαυτό μας) - γραφικός χαρακτήρας, τυπωμένη σελίδα και οθόνη.

Προφορική Γλώσσα: ζωντανή ή μαγνητοσκοπημένη ομιλία (που αντιπροσωπεύει το νόημα για έναν άλλο), ακουστική κατανόηση (που αντιπροσωπεύει το νόημα για τον εαυτό μας).

Οπτική Αναπαράσταση: Στατική ή κινούμενη εικόνα, γλυπτική, τέχνη (που αντιπροσωπεύουν το νόημα για έναν άλλο), εικόνα συγκλίνουσας προοπτικής, σκηνή, προοπτική (που αντιπροσωπεύει το νόημα για τον εαυτό μας).

Ηχητική Αναπαράσταση: μουσική, περιρρέοντες ήχοι, θόρυβοι, ειδοποιήσεις (που αντιπροσωπεύουν το νόημα για έναν άλλο), ακοή, ακουστική κατανόηση (που αντιπροσωπεύουν το νόημα για τον εαυτό μας).

Απτικές Αναπαραστάσεις (αφή, όσφρηση και γεύση): η δημιουργία νοήματος για τον εαυτό μας μέσα από σωματικές αισθήσεις και συναισθήματα ή αναπαραστάσεις των άλλων μέσα από την αφή. Μορφές απτικής αναπαράστασης είναι η κιναισθησία, η φυσική επαφή, οι αισθήσεις του δέρματος (θερμό/ψυχρό, υφή, πίεση), το κράτημα, ο χειρισμός αντικειμένων, τα έργα τέχνης, το μαγεύρεμα και το φαγητό, τα αρώματα.

Σωματική Αναπαράσταση: κινήσεις των χεριών και των ώμων, εκφράσεις του προσώπου, κινήσεις των ματιών και το βλέμμα, στάσεις του σώματος, βάδισμα, ρούχα και μόδα, το στυλ των μαλλιών, ο χορός, η αλληλουχία δράσης, η επιλογή κατάλληλου χρόνου/ συγχρονισμός, η συχνότητα, η τελετή και η ιεροτελεστία. Εδώ η χειρονομία νοείται ευρύτερα και μεταφορικά ως μια φυσική πράξη που υποδηλώνει ένα είδος προσωπικής υπογραφής παρά με τη στενή/κυριολεκτική έννοια της κίνησης του χεριού και του ώμου. Η αναπαράσταση του εαυτού μας μπορεί να λάβει τη μορφή των συναισθημάτων και των συγκινήσεων ή της πρόβας σε σκηνές δράσης στο μυαλό κάποιου.

Χωροαντιληπτική Αναπαράσταση: εγγύτητα, απόσταση, μορφοποίηση, διαπροσωπική απόσταση, εδαφικότητα, αρχιτεκτονική/κτίσιμο, τοπίο δρόμων, αστικό τοπίο, φυσικό τοπίο. (Από την ιστοσελίδα <http://neamathisi.com/learning-by-design/multimodality/>, τελευταία επίσκεψη 20/4/2014).

Οι αλλαγές στον τρόπο που επικοινωνούμε και η χρήση πολλαπλών τρόπων νοηματοδότησης δεν συνεπάγονται την υποβάθμιση του προφορικού ή γραπτού λόγου αλλά τον εμπλουτισμό και το συνδυασμό της γλώσσας με άλλους εξίσου σημαντικούς τρόπους νοηματοδότησης στη παραγωγή κειμένων (Core and Kalantzis, 2009). Γι' αυτό τον λόγο, όταν μαθαίνουμε μια ξένη γλώσσα, ειδικά στις μέρες μας που όλα σχεδόν τα κείμενα (προφορικά ή γραπτά) είναι πολυτροπικά, πρέπει παράλληλα να μάθουμε και

τους λοιπούς τρόπους νοηματοδότησης. Οι μαθητές ως «γηνεείς» του ψηφιακού κόσμου είναι καλά εξοικειωμένοι με την πολυτροπικότητα. Η εξωσχολική κυρίως ενασχόλησή τους με τις τεχνολογίες της πληροφορίας, τα ψηφιακά εργαλεία και τις εφαρμογές του διαδικτύου τους φέρνει σε καθημερινή επαφή με πολυτροπικά κείμενα. Παράδειγμα συνιστά μια απλή ιστοσελίδα, όπου συνδυάζονται πολλοί τρόποι νοηματοδότησης (ο γραπτός λόγος, η κίνηση, σε πολλές περιπτώσεις ο ήχος, τα χρώματα και οι διαφορετικές γραμματοσειρές, η χωροθέτηση της πληροφορίας -όλα συνεργάζονται για να εκφράζουν διαφορετικά νοήματα). Η εξοικείωση των μαθητών με το διαδίκτυο δεν είναι αρκετή. Θα πρέπει να κατανοήσουν την ποικιλία των καναλιών επικοινωνίας, των μέσων και των τεχνολογιών και πώς αυτά χρησιμοποιούνται σε πολυτροπικά περιβάλλοντα δημιουργίας μηνυμάτων. Θα πρέπει οι μαθητές να αναπτύξουν την ικανότητα να ερμηνεύουν, να αναλύουν και να αντιμετωπίζουν κριτικά τους διάφορους τύπους λόγου και να είναι σε θέση να παράγουν μεγάλη ποικιλία ειδών λόγου χρησιμοποιώντας κατάλληλα και αποτελεσματικά διάφορους τρόπους νοηματοδότησης.

Λόγω των αλλαγών στους τρόπους που νοηματοδοτούμε και επικοινωνούμε (ως αποτέλεσμα των εξελίξεων στην τεχνολογία), η κλασική έννοια του γραμματισμού ως ενσυνείδητη και σωστή χρήση της γλώσσας δεν αρκεί. Ο γραμματισμός δεν είναι κάτι το στατικό και το σταθερό αλλά επαναπροσδιορίζεται κάθε φορά σε σχέση με το κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο λαμβάνει χώρα. Ο γραμματισμός δεν μπορεί πλέον να περιορίζεται σε γνώση και σωστή χρήση γραμματικής, αλλά διευρύνεται και συμπεριλαμβάνει και την ικανότητα της αποτελεσματικής επικοινωνίας σε διάφορα κοινωνικά περιβάλλοντα με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων για την παραγωγή πολυτροπικών κειμένων. Ο εμπλουτισμός της αρχικής έννοιας του γραμματισμού είχε ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη της έννοιας των πολυγραμματισμών (multiliteracies) και αντίστοιχα την παιδαγωγική των πολυγραμματισμών, η οποία δεν αναιρεί τις διδακτικές πρακτικές του γραμματισμού, αλλά τις συμπληρώνει και δίνει έμφαση σε πρακτικές που θα βοηθήσουν τους μαθητές να ενδυναμωθούν γλωσσικά και ως εκ τούτου και κοινωνικά. Βασική παραδοχή της παιδαγωγικής των πολυγραμματισμών είναι η ύπαρξη πολυμορφίας κειμένων στον σύγχρονο κόσμο με την αξιοποίηση των τεχνολογιών της πληροφορίας και των πολυμέσων.

Ο όρος πολυγραμματισμοί πρωτοεμφανίστηκε τον Σεπτέμβριο του 1994 από μια ομάδα δέκα επιστημόνων από όλον τον κόσμο, οι οποίοι συναντήθηκαν στην πόλη του Νέου Λονδίνου στο New Hampshire των ΗΠΑ για να συζητήσουν το μέλλον της διδασκαλίας του γραμματισμού. Η ομάδα αυτή ονομάστηκε New London Group και το 1996 δημοσίευσε το πρώτο κείμενό της θέτοντας τις αρχές της παιδαγωγικής των πολυγραμματισμών. Η ομάδα δημιουργήθηκε στο πλαίσιο ενός διεθνούς προγράμματος από το Πανεπιστήμιο του James Cook στην Αυστραλία. Μέλη της ομάδας ήταν η Mary Kalantzis και ο Bill Cope, οι οποίοι δουλεύοντας στο χώρο της παιδαγωγικής, ανέπτυξαν την προσέγγιση της Νέας Μάθησης και το σχεδιαστικό μοντέλο της Μάθησης Μέσω Σχεδιασμού.

2.2 Η παιδαγωγική των πολυγραμματισμών και η Νέα Μάθηση

Ο βασικός σκοπός της εκπαίδευσης μέχρι τώρα ήταν η διδασκαλία γνωστικών αντικείμενων και η διδασκαλία βασικών αναγνωστικών και αριθμητικών γνώσεων και γνώσεων αγωγής του πολίτη. Αυτό το είδος της εκπαίδευσης λειτουργούσε αποτελεσματικά

όταν ο σκοπός της εκπαίδευσης ήταν η προετοιμασία των μαθητών για έναν εργασιακό χώρο που απαιτούσε υπακοή και πειθαρχία και περιορισμένες, σταθερές, και προβλέψιμες δεξιότητες. Αυτό το είδος της εκπαίδευσης εξυπηρετούσε και τη δημιουργία ενός ομοιογενούς κράτους. Ποια ήταν τα χαρακτηριστικά της παραδοσιακής εκπαίδευσης;

Χαρακτηριστικά της παραδοσιακής εκπαίδευσης:

- έμφαση στα μαθηματικά, ανάγνωση και γραφή και στον κλασσικό γραμματισμό (ενσυνείδητη και σωστή χρήση της γλώσσας)
- μάθηση μέσω της αποστήθισης και γνώσης της σωστής απάντησης
- αξιολόγηση βάσει αποτελεσματικής εκμάθησης δεδομένων και αναπαραγωγής στερεοτυπικά προσδιορισμένων αληθειών

Δεδομένα της παραδοσιακής εκπαίδευσης:

- η κατακερματισμένη γνώση δημιουργεί το κατάλληλο γνωστικό υπόβαθρο
- η γνώση αποτελείται από σωστές και λάθος απαντήσεις
- η γνώση μεταδίδεται από αυθεντίες και καλό είναι να αποδέχεσαι απροβλημάτιστα και παθητικά αυτά που σου παρουσιάζει η αυθεντία.

Αποτελέσματα της παραδοσιακής εκπαίδευσης:

- Παρήγαγε μαθητές που γνώριζαν δεδομένα, τα οποία ήταν στενά προσδιορισμένα, γενικά και αόριστα, εκτός κοινωνικών συμφραζομένων και κατακερματισμένα σε γνωστικά αντικείμενα.
- Παρήγαγε μαθητές υπάκουους και παθητικούς που αποστήθιζαν γνώσεις και πληροφορίες που δεν είχαν άμεση εφαρμογή σε διαφορετικά νέα περιβάλλοντα.
- Αποκτούσαν επιφανειακή γνώση και όχι «εις βάθος», η οποία απαιτείται για μία ζωή που συνεχώς εξελίσσεται και μεταβάλλεται.

Αυτό το είδος της εκπαίδευσης δεν ανταποκρίνεται πια στις κοινωνικές εξελίξεις του 21ου αιώνα. Αυτό το εκπαιδευτικό μοντέλο δεν είναι κατάλληλο για έναν κόσμο όπου η δημιουργικότητα, η ικανότητα επίλυσης προβλημάτων και η ενεργός συμμετοχή του καθενός στον εργασιακό χώρο και στην κοινωνία αποτελούν βασικές δεξιότητες. Όπως αναφέρει η Kalantzis (2011:33), «*Η επανάσταση που δημιουργήσαν οι νέες τεχνολογίες στην εκπαίδευση έχει αλλάξει ριζικά τον τρόπο με τον οποίο δομούνται οι ανθρώπινες σχέσεις και οι τρόποι μάθησης. Οι κοινωνίες του 21ου αιώνα είναι πλέον σύγχρονες κοινωνίες γνώσης και διαρκούς μεταβολής, οι οποίες στηρίζονται σε οικονομίες που απαιτούν ανθρώπινες ικανότητες, οργανωτική ευελίξια, επιχειρηματικές διαδικασίες, ισχυρή αίσθηση ταυτότητας, τεχνογνωσία, παραγωγή αισθητικών αποτελεσμάτων. Αυτό το νέο περιβάλλον θα πρέπει να ιδωθεί ως μια νέα πρόκληση για την εκπαίδευση αλλά και ως μια ευκαιρία*». Οι κοινωνικές εξελίξεις του 21ου αιώνα απαιτούν την αναμόρφωση του παραδοσιακού σχολείου και νέους προσανατολισμούς μάθησης και διδασκαλίας που ανταποκρίνονται στα νέα κοινωνικά δεδομένα και αναπτύσσουν βασικές δεξιότητες απαραίτητες για την κοινωνία της γνώσης.

2.3 Νέα Μάθηση και σχολείο του 21ου αιώνα

Σύμφωνα με αυτά τα νέα δεδομένα το σχολείο καλείται α) να προετοιμάσει τους μαθητές να αντιμετωπίσουν τα κοινωνικά και τα εργασιακά δεδομένα με κριτική προσέγγιση και β) να μετατραπεί από ένα χώρο παραδοσιακών σχολικών τάξεων, οι οποίες κυ-

ριαρχούνται κατά κανόνα από το λόγο του δασκάλου, σε ανοιχτά σχολεία στα οποία ομάδες μαθητών εργάζονται αυτόνομα και συνεργατικά, με κριτική ικανότητα και με βάση σχέδια δράσης που οδηγούν στη γνώση μέσα σε περιβάλλον «σχεδιασμένης» διαχείρισης περιεχομένου.

Στο σχολείο που ανταποκρίνεται στις μεταβαλλόμενες κοινωνικές συνθήκες έννοιες όπως η διαφορετικότητα των μαθητών (κάθε μαθητής φέρνει διαφορετικές εμπειρίες από το βίοκόσμο του και διαφορετικά ενδιαφέροντα στη διαδικασία της μάθησης) και η πολυτροπικότητα (ποικιλία γραπτών, προφορικών, οπτικών, ακουστικών, απτικών, σωματικών και χωροαντιληπτικών τρόπων απόδοσης του νοήματος) είναι σταθερά και συνολικά παρούσες. Τέλος, με την προσέγγιση της Νέας Μάθησης, το σχολείο καλείται να κάνει τους μαθητές να αποστασιοποιούνται από αυτά που έμαθαν και να ασκούν κριτική. Η αξιολόγηση πρέπει να εφαρμόζεται για να καθοδηγεί, όχι για να κρίνει, και να αποτελεί μέρος της όλης μαθησιακής διαδικασίας.

2.4 Βασικές αρχές της Νέας μάθησης

Στη σχετική ιστοσελίδα (<http://neamathisi.com>) αναφέρεται από τους δημιουργούς της Νέας Μάθησης (Kalantzis M. and Cope B.) πως η ικανότητα να μαθαίνουμε ενυπάρχει στη φύση του ανθρώπου. Η μάθηση πραγματώνεται με την αλληλεπίδραση μεταξύ των ανθρώπων, την αλληλεπίδραση των ανθρώπων με το φυσικό κόσμο και με τη δραστηριοποίηση των ανθρώπων στο κόσμο που έχτισαν.

Η προσέγγιση της Νέας Μάθησης στηρίζεται στην παραδοχή ότι η μάθηση σχετίζεται με τον μετασχηματισμό και ο μετασχηματισμός αποτελεί τη βάση για τη βελτίωση της επίδοσης των μαθητών. Η αποτελεσματική μάθηση εμπλέκει τον μαθητή σε ένα ταξίδι σε νέες και άγνωστες περιοχές. Η μάθηση είναι ένα ταξίδι μακριά από την περιοχή άνεσης του μαθητή, μακριά από τη στενότητα και τους περιορισμούς του κοσμοχώρου του. Ωστόσο για να επιτευχθεί η μάθηση, το ταξίδι στις άγνωστες περιοχές θα πρέπει να ξεκινά από τη ζώνη της αντιληπτικότητας και της ασφάλειας του μαθητή, να έχει ως εφιαλτήριο και να χτίζει πάνω στις προηγούμενες γνώσεις, τις εμπειρίες, τα ενδιαφέροντα και τα κίνητρα των μαθητών, επαληθεύοντας έτσι την ταυτότητα του μαθητή και δημιουργώντας την αίσθηση του συνανήκειν. Η αίσθηση του συνανήκειν αποτελεί για τους δημιουργούς της προσέγγισης την πρώτη αναγκαία συνθήκη αποτελεσματικής μάθησης. Η δεύτερη αναγκαία συνθήκη ορίζει ότι το ταξίδι σε άγνωστες περιοχές θα πρέπει να παραμένει μέσα στη ζώνη της διάνοιας και της ασφάλειας του μαθητή. Αν η απόσταση μεταξύ του κοσμοχώρου του μαθητή (των προηγούμενων εμπειριών και γνώσεών του, των ενδιαφερόντων, των κινήτρων, των προσανατολισμών του, των αξιών του, των διαπροσωπικών και συλλογιστικών στυλ του μαθητή) και της μάθησης (του ταξιδιού στο άγνωστο) είναι πολύ μεγάλη, τότε η εκπαιδευτική προσπάθεια θα είναι αναποτελεσματική και λανθασμένη. Αν δεν υπάρχει απόσταση μεταξύ του κοσμοχώρου του μαθητή και του προς μάθηση αντικειμένου, τότε η μάθηση θα είναι ελαχιστοποιημένη ή απατηλή.

Οι αρχές της Νέας Μάθησης συνοψίζονται ως εξής:

- Για να μπορούν οι μαθητές να αφομοιώσουν/εξοικειωθούν με το νέο και το άγνωστο, πρέπει να ξεκινούν από το οικείο και το γνωστό (έμφαση στην προηγούμενη γνώση των μαθητών).

- Οι μαθησιακές/διδασκτικές επιλογές πρέπει να είναι ξεκάθαρες και διαφανείς, ο τρόπος επίτευξής τους προγραμματισμένος και η απόδοση των μαθητών (performance) να παρακολουθείται συστηματικά (έμφαση σε στόχους μάθησης, διαδικασία μάθησης και αξιολόγηση).
- Οι μαθητές έχουν διαφοροποιημένες ανάγκες και τρόπους μάθησης. Η τυπική εκπαίδευση πλαισιώνεται από μαθητές των οποίων οι ανεπίσημες πηγές μάθησης και εμπειρίες ζωής διαφοροποιούνται σε μεγάλο βαθμό. Η διδασκαλία πρέπει να αναγνωρίζει και να αξιοποιεί την πολυμορφία και την διαφορετικότητα των μαθητών (έμφαση στη διαφοροποιημένη διδασκαλία).
- Οι μαθητές πρέπει να εξοικειωθούν με ποικίλα μέσα επικοινωνίας και πληροφόρησης και με τη χρήση νέων τεχνολογιών και να έρχονται σε επαφή με πολυτροπικά περιβάλλοντα. Θα πρέπει να είναι σε θέση να κατανοούν και να παράγουν τις πολλαπλές μορφές μετάδοσης νοημάτων σε διαφορετικά πολιτισμικά, κοινωνικά και επαγγελματικά περιβάλλοντα. Οι μαθητές θα πρέπει να είναι σε θέση να κατανοούν και να παράγουν ποικιλία πολυτροπικών κειμένων, τα οποία διαμορφώνονται στο πλαίσιο πολύγλωσσων, πολυπολιτισμικών και τεχνολογικά ανεπτυγμένων κοινωνιών.

Η προσέγγιση εξυπηρετεί την τεκμηρίωση της μαθησιακής διαδικασίας σε τρία επίπεδα, ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι αυτοί. Πιο αναλυτικά:

1. **Παιδαγωγική προσέγγιση.** Αφορά στον τρόπο με τον οποίο επιλέγονται, σχεδιάζονται και βιώνονται οι επιλογές σε οποιαδήποτε μαθησιακή κατάσταση. Αυτό βρίσκεται στην καρδιά της μάθησης και έχει τη μεγαλύτερη δυνατή επίδραση στην επίδοση και στα αποτελέσματα του μαθητή. Αποκαλούμε αυτό το επίπεδο τεκμηρίωσης «Μαθησιακή Ενότητα» και αφορά τους μικροσχεδιασμούς της μάθησης, οι οποίοι αντανακλώνται στην αλληλουχία των μαθησιακών δραστηριοτήτων ή αλλιώς των «Διαδικασιών Μάθησης».
2. **Πρόγραμμα Σπουδών.** Αφορά στην τεκμηρίωση των επιλογών των μαθημάτων και των γνωστικών πεδίων για ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης. Αυτές οι αποφάσεις είναι σημαντικές για κοινωνικούς, οικονομικούς και πολιτικούς λόγους και αλλάζουν κατά διαστήματα. Αυτό το αποκαλούμε επίπεδο «Μαθησιακού Πλαισίου».
3. **Εκπαίδευση.** Αφορά στη διατύπωση των στόχων και προσδοκιών όλων εκείνων που εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία: μαθητές, εκπαιδευτικοί, άλλα μέλη της σχολικής και τοπικής κοινότητας. Αποκαλούμε αυτό το επίπεδο τεκμηρίωσης «Μαθησιακή Κοινότητα».

Οι νέες δεξιότητες και οι παραπάνω στόχοι μάθησης απαιτούν όμως νέα περιβάλλοντα μάθησης, νέους τρόπους σχεδιασμού του μαθήματος και νέα εργαλεία μάθησης. Το μοντέλο της «Μάθησης μέσω σχεδιασμού» προσφέρει έναν εναλλακτικό τρόπο αντίληψης και σχεδιασμού της μαθησιακής διαδικασίας, τον οποίο θα δούμε στη συνέχεια.

2.5 Το Πρόγραμμα «Μάθηση μέσω Σχεδιασμού»

Το πρόγραμμα «Μάθηση μέσω Σχεδιασμού» (Learning by Design /L-by-D), είναι ένα σχεδιαστικό μοντέλο για εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων και αντικειμένων. Είναι ένα ψηφιακό εργαλείο σε δομημένο διαδικτυακό περιβάλλον που βοηθά τους εκπαιδευτικούς να σχεδιάζουν μαθησιακές ενότητες ή ηλεκτρονικές διδασκτικές ενότητες με

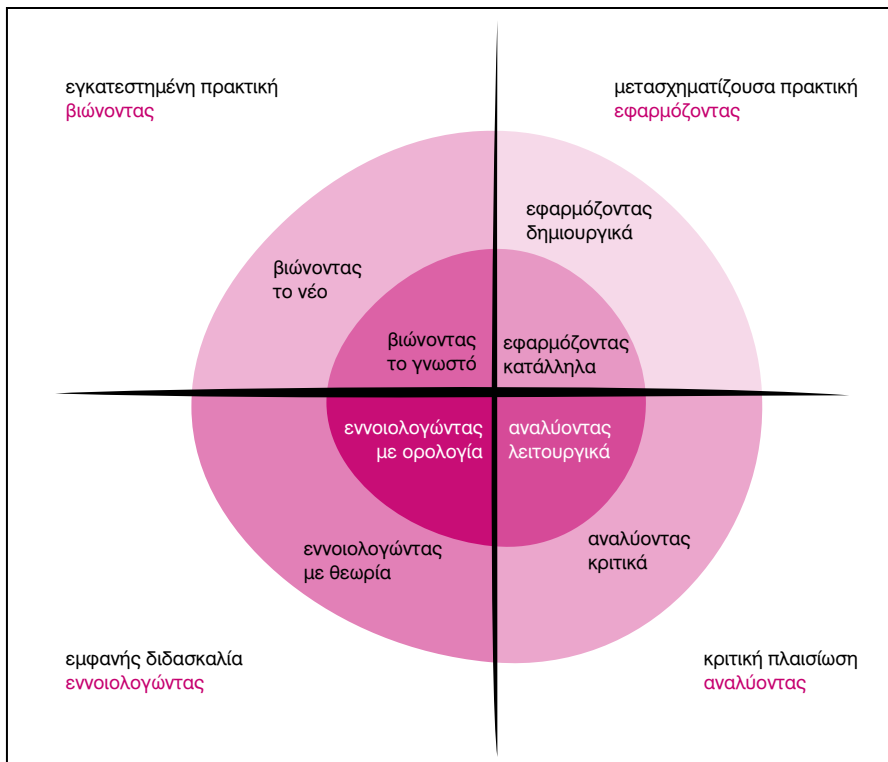
ακρίβεια και με συγκεκριμένο περιεχόμενο (το ΠΩΣ της επίσημης μάθησης, όπως αναφέρθηκε παραπάνω). Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αποθηκεύουν τις μαθησιακές ενότητες που σχεδιάζουν στο διαδίκτυο, έχοντας ανά πάσα στιγμή τη δυνατότητα να τις επεξεργαστούν και να τις προσαρμόσουν ανάλογα με τις ανάγκες τους. Το συγκεκριμένο καθοδηγούμενο διαδικτυακό περιβάλλον ακολουθεί μια παιδαγωγική προσέγγιση που στηρίζεται στην ενεργό συμμετοχή των μαθητών, ώστε να αναπτύσσονται δυναμικά περιβάλλοντα μάθησης σε συνάρτηση με τις μεταβολές που συμβαίνουν στη σύγχρονη εποχή. Η προσέγγιση αυτή δεν επιχειρεί να προτείνει ένα αυστηρά καθορισμένο παιδαγωγικό πλαίσιο και μία πάγια μέθοδο τεκμηρίωσης της μάθησης. Αντίθετα, στόχος της είναι να αποσαφηνίσει το σχήμα και τη μορφή της παιδαγωγικής, καθώς και της μετακίνησης από τη μια γνωστική διαδικασία στην άλλη. Στο σχεδιαστικό αυτό μοντέλο ο εκπαιδευτικός σχεδιάζει μαθησιακές ενότητες (learning elements). Μία μαθησιακή ενότητα δεν έχει «χρονικούς» περιορισμούς, δηλαδή μπορεί να σχεδιαστεί για μία διδακτική ώρα, για μία σειρά μαθημάτων ή ακόμα και για ένα ολόκληρο τρίμηνο. Μία μαθησιακή ενότητα ορίζεται ως «μία συνεκτική δέσμη μαθησιακών εμπειριών, μαθησιακών εργασιών ή δραστηριοτήτων, όπως ένα μάθημα ή μια σειρά μαθημάτων» (Kalantzis, 2011:45).

Κάθε μαθησιακή ενότητα αποτελείται από τα εξής πεδία τεκμηρίωσης:

Μαθησιακή εστίαση: Εδώ καταχωρίζονται πληροφορίες σχετικά με α) το γνωστικό αντικείμενο, β) τη θεματική εστίαση της ενότητας, γ) πώς συνδέεται η θεματική με τις αρχές του σχολικού προγράμματος, δ) το επίπεδο των μαθητών για το οποίο έχει σχεδιαστεί, ε) προαπαιτούμενες γνώσεις, δηλαδή τι χρειάζεται να γνωρίζει ο μαθητής για να μπορεί να ανταποκριθεί στις δραστηριότητες της μαθησιακής ενότητας.

Γνωστικούς (και γλωσσικούς) στόχους: εδώ αναφέρονται τα μαθησιακά αποτελέσματα και πώς συνδέονται με τους μαθησιακούς στόχους των αναλυτικών προγραμμάτων (δηλαδή πώς συνδέονται οι συγκεκριμένοι στόχοι της ενότητας με τους περιγραφικούς δείκτες γλωσσομάθειας ανά επίπεδο, όπως προσδιορίζονται στο ΕΠΣ-ΞΓ). Οι στόχοι, εκτός από γλωσσικοί, στη δική μας περίπτωση μπορεί να είναι επίσης α) βιωματικοί, που πραγματώνονται σε παρατηρήσιμες συμπεριφορές, β) εννοιολογικοί, που σχετίζονται με γνωστικές, θεωρητικές, αντιληπτικές δεξιότητες, γ) αναλυτικοί, που σχετίζονται με ανάλυση, κριτική και αξιολόγηση και δ) εφαρμοσμένοι, που σχετίζονται με την ικανότητα επίλυσης προβλημάτων και ενεργητική δράση. Οι στόχοι αυτοί συνάδουν με τους στόχους του σχολείου του 21ου αιώνα όπως αυτοί εκφράζονται μέσα από το σχήμα «Κατανοώντας, Διερευνώντας, Επικοινωνώντας, Συνδέοντας».

Γνωστικές διαδικασίες: Κάθε δραστηριότητα της μαθησιακής ενότητας περιγράφεται με βάση συγκεκριμένες γνωστικές διαδικασίες. Η παιδαγωγική της Μάθησης μέσω Σχεδιασμού διακρίνει οκτώ γνωστικές διαδικασίες, οι οποίες αντιπροσωπεύουν ένα φάσμα διαφορετικών τρόπων λήψης και παραγωγής της γνώσης. Σχεδιάζοντας μία μαθησιακή ενότητα που περιλαμβάνει δραστηριότητες που προάγουν αυτές τις γνωστικές διαδικασίες εξασφαλίζεται μία ποικιλόμορφη μαθησιακή διαδικασία, υιοθετείται ποικιλία μαθησιακών τρόπων και δημιουργούνται μαθησιακές εμπειρίες που ενεργοποιούν και μεταβάλλουν τους κόσμους των μαθητών. Στο παράρτημα αυτού του κεφαλαίου υπάρχουν παραδείγματα και προτάσεις για δραστηριότητες που ανταποκρίνονται στις οκτώ γνωστικές διαδικασίες, όπως φαίνονται στο ακόλουθο σχήμα.

Kalantzis & Cope, Learning-by-Design Platform

Ο σχεδιασμός μαθησιακών ενοτήτων βάσει της παραπάνω λογικής παρουσιάζεται σε επόμενο κεφάλαιο του τόμου, συμπληρώνοντας το ΕΠΣ-ΞΓ που ουσιαστικά, όπως ήδη αναφέρθηκε στον Πρόλογο, προδιαγράφει τις γνώσεις που πρέπει να αποκτήσει ο μαθητής. Δηλαδή, όπως και στο ΕΠΣ-ΞΓ, το οποίο δεν εστιάζει στην «ύλη» που πρέπει να καλυφθεί αλλά στο τι πρέπει να μπορεί να κάνει ο μαθητής σε κάθε επίπεδο γλωσσικής επάρκειας, η εκπαιδευτική διαδικασία που προτείνεται στον παρόντα τόμο επικεντρώνεται στον μαθητή.

Γνωστικές Διαδικασίες	
<p>ΒΙΩΝΟΝΤΑΣ ΤΟ ΓΝΩΣΤΟ Αντλώ από την πρότερη γνώση και από τις εμπειρίες</p>	<p>ΒΙΩΝΟΝΤΑΣ ΤΟ ΝΕΟ Εμπλέκομαι σε καινούργιες πληροφορίες και εμπειρίες</p>
Διδακτικά Μέσα	
<p>Οι μαθητές φέρνουν στην τάξη ένα οικείο τους κείμενο και το συζητάνε. Επισκέπτονται/ Βρίσκονται σε οικεία περιοχή. Εξερευνούν κάτι σχετικό με το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή.</p>	<p>Οι μαθητές εισάγονται σε ένα κείμενο που τους είναι άγνωστο ή επισκέπτονται μία άγνωστη περιοχή. Διαβάζουν, παρατηρούν ή ακούνε κάτι άγνωστο, διαβάζουν ασυνήθιστες χειρονομίες ή άλλους τρόπους νοηματοδότησης.</p>

Διαβάζουν/παρατηρούν/ακούνε/συζητούν κάτι οικείο ή 'εύκολο'.	Εστίαση στην πρόσληψη και προσωπική αντίδραση, όχι στην άμεση διδασκαλία εννοιών μέσα από το κείμενο.			
Λέξεις-κλειδιά				
Περιγράφω Ακούω	Συζητάω Διαβάζω	Εξερευνώ Καταγράφω	Αναγνωρίζω Μελετώ	Ερευνώ Παρατηρώ

Γνωστικές Διαδικασίες				
ΕΦΑΡΜΟΖΟΝΤΑΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΑ Εφαρμόζω τη νέα μάθηση		ΕΦΑΡΜΟΖΟΝΤΑΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΑ Εφαρμόζω καινοτόμα ή σε διαφορετικά περιβάλλοντα		
Διδακτικά Μέσα				
<p>Οι μαθητές γράφουν και δημοσιεύουν μια αναφορά ή μια ιστορία, δημιουργούν μια ιστοσελίδα, γυρίζουν μια ταινία, γράφουν ένα μουσικό κομμάτι ή μια προφορική παρουσίαση.</p> <p>Επιλύουν ένα πρόβλημα με προβλεπόμενη λύση ή με προβλεπόμενο τρόπο.</p> <p>Ενεργούν χρησιμοποιώντας τη γνώση με αναμενόμενο, προβλεπόμενο ή συνηθισμένο τρόπο σε μια συνηθισμένη κατάσταση.</p>		<p>Οι μαθητές συνδυάζουν τύπους κειμένων δημιουργικά.</p> <p>Δημιουργούν πρωτότυπη ή υβριδική εργασία.</p> <p>Επιλύουν κάποιο πρόβλημα με νέα προσέγγιση που ενέχει ρίσκο.</p> <p>Μεταφέρουν τη μάθηση και την εφαρμόζουν σε διαφορετικά περιβάλλοντα.</p> <p>Δημιουργούν πολυτροπικά κείμενα.</p> <p>Ενεργούν χρησιμοποιώντας τη γνώση με μη αναμενόμενο ή απρόβλεπτο τρόπο.</p>		
Λέξεις-κλειδιά				
Εφαρμόζω Σχεδιάζω	Αξιολογώ Επεξηγώ	Ταξινομώ Ερευνώ	Κατασκευάζω Σχεδιάζω	Εκθέτω Συνθέτω

Γνωστικές Διαδικασίες				
ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΟΝΤΑΣ ΜΕ ΟΝΟΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ Αναγνωρίζω και ορίζω έννοιες		ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΟΝΤΑΣ ΜΕ ΘΕΩΡΙΑ Γενικεύω έννοιες		
Διδακτικά Μέσα				
<p>Οι μαθητές γράφουν και ορίζουν νέες ή ειδικές λέξεις από ένα κείμενο.</p> <p>Συγκρίνουν και αποσαφηνίζουν ορισμούς.</p> <p>Βάζουν ετικέτες σε διαγράμματα και εικόνες.</p> <p>Αναγνωρίζουν τις συμβάσεις των κειμένων.</p> <p>Αναγνωρίζουν κεντρικές ιδέες/θέματα.</p> <p>Αναγνωρίζουν δομές και διαδικασίες</p>		<p>Σχεδιάζουν εννοιολογικό χάρτη, γράφημα 'Υ', ή φτιάχνουν ένα μοντέλο.</p> <p>Γράφουν μια περιληψη ή σύνοψη των βασικών εννοιών.</p> <p>Αναπτύσσουν μια θεωρία/επεξήγηση για τη διασύνδεση εννοιών.</p> <p>Εξερευνούν σενάρια τύπου "Τι θα γινόταν αν..."</p>		
Λέξεις-κλειδιά				
Κατηγοριοποιώ Περιγράφω	Συγκρίνω Γενικεύω	Αντιπαραβάλλω Υποθέτω	Υπολογίζω Αναγνωρίζω	Ορίζω Κατανοώ

Γνωστικές Διαδικασίες				
ΑΝΑΛΥΟΝΤΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ Αναλύω για τι πράγμα είναι κάτι		ΑΝΑΛΥΟΝΤΑΣ ΚΡΙΤΙΚΑ Αναλύω ποιος κερδίζει και ποιος χάνει		
Διδακτικά Μέσα				
<p>Οι μαθητές φτιάχνουν πίνακα αναλύοντας τη λειτουργία των γλωσσικών /οπτικών χαρακτηριστικών ενός κειμένου.</p> <p>Φτιάχνουν ένα διάγραμμα ροής.</p> <p>Γράφουν μια τεχνική ανάλυση.</p> <p>Ψάχνουν τις αιτίες και τα αποτελέσματα.</p> <p>“Τι κάνει?”</p> <p>“Πώς το κάνει?”</p>		<p>Οι μαθητές αναλογίζονται τις επιπτώσεις για το άτομο, την κοινότητα, την κοινωνία και το περιβάλλον.</p> <p>Συζητούν τους σκοπούς, τα κίνητρα, την ατζέντα και τα ενδιαφέροντα πίσω από ένα κείμενο, μια δράση κτλ.</p> <p>Γράφουν μια κριτική.</p> <p>Διεξάγουν μια συζήτηση.</p>		
Λέξεις-κλειδιά				
Αναλύω	Αξιολογώ	Συγκρίνω	Αντιπαραβάλλω	Συνάγω
Συζητώ	Ερμηνεύω	Κρίνω	Βαθμολογώ	Συνθέτω

2.6 Τι προσφέρει η Μάθηση Μέσω Σχεδιασμού

Η προσέγγιση της Μάθησης μέσω Σχεδιασμού προβλέπει ένα μέλλον, όπου οι εκπαιδευτικοί είναι συγγραφείς και παραγωγοί μάθησης και εισηγείται μια κίνηση που θα βγάλει τον εκπαιδευτικό από την απομόνωση της τάξης του και την κατανάλωση μαζικά παραγόμενης γνώσης που του είχε επιβληθεί και θα του δώσει ένα νέο ρόλο ως δημιουργού γνώσης και παράγοντα επιφορτισμένου με την εξασφάλιση του αγαθού της μάθησης. Σε αυτό το μέλλον τα σχολεία θα λειτουργούν ως κοινότητες που παράγουν γνώσεις.

Σύμφωνα με αυτό το πρόγραμμα, ο ρόλος του εκπαιδευτικού μετασχηματίζεται και έχει τα εξής νέα χαρακτηριστικά:

- Νέα επαγγελματική ταυτότητα. Ελέγχει σε μεγαλύτερο βαθμό την επαγγελματική του ζωή, σχεδιάζοντας μαθησιακές ενότητες για τους μαθητές με βάση τις προδιαγραφές των προγραμμάτων σπουδών.
- Εμπλέκεται με άνεση σε ηλεκτρονικό σχεδιασμό και χρησιμοποιεί ηλεκτρονικές πλατφόρμες διδασκαλίας. Εργάζεται με τους μαθητές σε νέους πολυτροπικούς χώρους και καθίσταται ικανός να εκτιμά και να αξιολογεί τα αποτελέσματα τα δικά του, των μαθητών του και των συναδέλφων του.
- Συνεργάζεται και με συλλογικό τρόπο μοιράζεται μαθησιακούς σχεδιασμούς ηλεκτρονικά, με την επαναχρησιμοποίηση και την προσαρμογή των σχεδίων μάθησης άλλων συναδέλφων του. Μαθαίνει να υιοθετεί τη στρατηγική διαχείρισης της γνώσης και αναπτύσσει μια επαγγελματική κουλτούρα αμοιβαίας υποστήριξης και ανταλλαγής.
- Οι εκπαιδευτικοί που συμμετέχουν στο πρόγραμμα Μάθηση μέσω Σχεδιασμού εμπλέκονται ως «αναστοχαστικοί» επιστημονικοί συνεργάτες. Αναδεικνύονται ως σχεδιαστές και παραγωγοί της μάθησης και ως ειδικοί εμπειρογνώμονες ξεφεύγοντας από τον παραδοσιακό τους ρόλο ως διαχειριστών/εκτελεστών προγραμμάτων σπουδών και μέσω μεταφοράς της ύλης.

Οι δημιουργοί της πλατφόρμας L-by-D αναφέρουν ότι η Μάθηση μέσω Σχεδιασμού έχει εφαρμοστεί με επιτυχία σε ελληνικά σχολεία και ερευνητικά προγράμματα στα οποία συμμετείχαν τα Πανεπιστήμια Αιγαίου (ΤΕΠΑΕΣ και ΠΤΔΕ), Πατρών (Εργαστήριο Μαθηματικών του ΠΤΔΕ) και ΑΠΘ (Σχολείο Νέας Ελληνικής Γλώσσας). Η μεθοδολογία και τα εργαλεία του ηλεκτρονικού σχεδιασμού μάθησης αξιοποιήθηκαν επίσης και από ερευνητικά προγράμματα όπως οι Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας.

Η σχετική ιστοσελίδα, η οποία έχει μεταφραστεί στα ελληνικά, με τίτλο «Νέα Μάθηση, Μετασχηματιστικοί σχεδιασμοί για την Παιδαγωγική και την Αξιολόγηση» (<http://neamathisi.com>) περιλαμβάνει περιεκτικές και σαφείς πληροφορίες αναφορικά με τη θεωρία της Νέας Μάθησης, τη θεωρία των Πολυγραμμatisμών, τη Μάθηση μέσω Σχεδιασμού, την αξιολόγηση κ.λπ. Περισσότερες πληροφορίες για όσα εισηγείται η Νέα Μάθηση και η προσέγγιση της Μάθησης μέσω Σχεδιασμού περιλαμβάνονται στην αγγλική έκδοση της ιστοσελίδας (<http://newlearningonline.com>).

Στην ιστοσελίδα με τίτλο «Μάθηση μέσω Σχεδιασμού: Εργαλεία Κοινωνικής Δικτύωσης για τη Δημιουργία και την Κοινή Χρήση Μαθησιακών Σχεδιασμών. Δημοσιευμένες Μαθησιακές Ενότητες» (<http://cglerner.com/>) παρέχεται το διαδικτυακό εργαλείο σχεδιασμού μαθησιακών ενότητων. Επίσης διατίθεται ηλεκτρονικός κατάλογος όλων των μαθησιακών ενότητων που έχουν αναρτηθεί από εκπαιδευτικούς. Οι μαθησιακές ενότητες είναι ταξινομημένες κατά ημερομηνία δημοσίευσης, τίτλο, γνωστικό επίπεδο, ηλικία, κατά αύξουσα ή φθίνουσα σειρά. Αρκεί ο ενδιαφερόμενος να επιλέξει ένα από τα παραπάνω κριτήρια για να εμφανιστούν στην οθόνη.

1 Το τμήμα αυτό του κεφαλαίου στηρίζεται σε πληροφορίες σχετικά με τη θεωρία της «Νέας Μάθησης» και την προσέγγιση της «Μάθησης μέσω Σχεδιασμού» από τους: Cope and Kalantzis (2007); Cope and Kalantzis (2008); Cope and Kalantzis (2009); Kalantzis (2006); Kalantzis and Cope (2004); Kalantzis and Cope (2005); Kalantzis and Cope (2008a); Kalantzis and Cope (2008b); Kalantzis, Cope and Harvey (2003).

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Charpak, G. (2001). *Μαθητές, Ερευνητές και Πολίτες*. Αθήνα: Σαββάλας.
- Cope, B. and Kalantzis, M. (2000). Multiliteracies: Literacy learning and the design of social futures. In D. Barton (Ed.), *Literacies*. σελίδες London and New York: Routledge.
- Cope, B. and Kalantzis, M. (2007). New media, new learning. *The International Journal of Learning*, 14, 173-79.
- Cope, B. and Kalantzis, M. (2009). Multiliteracies: New literacies, new learning. *Pedagogies: An international Journal*, 1-26.
- Δαβάζογλου-Σιμοπούλου, Α. (1999). *Τα Χαρισματικά Παιδιά στην Εκπαίδευση*. Αλεξ/πολη: της ίδιας.
- Kalantzis, M. (2005). Elements of a science of education. The Radford Lecture, AARE 2005. *The Australian Educational Researcher*, 33(2), 15-41.

- Kalantzis, M. (2011). *Μάθηση μέσω Σχεδιασμού και το Πρόγραμμα Σπουδών του Νέου Ελληνικού Σχολείου*. Αναμορφωμένος Οδηγός Κατάρτισης 1/9/2011.
- Kalantzis, M. & Cope, B. (2004). Designs for Learning. *E-Learning*, 1(1), 38-93.
- Kalantzis, M. & Cope, B. (2006). *The Learning by Design Guide*. Melbourne: Common Ground.
- Kalantzis, M. & Cope, B. (2008a). Language education and multiliteracies. In S. May and N.H. Hornberger (Eds.), *Encyclopedia of Language and Education*. 2nd edition Vol.1: Language Policies and Political Issues in Education (pp.195-211). Springer Science.
- Kalantzis M. & Cope, B. (2008b). *New Learning: Elements of a Science of Education*. New York: Cambridge University Press.
- Kalantzis, M., Cope, B. & Harvey, A. (2003). Assessing multiliteracies and the new basics. *Assessment in Education*, 10(1), 15-26.
- Kalantzis, M., Cope, B. & Arvanitis, E. (2011). Ο Εκπαιδευτικός ως Σχεδιαστής: Η Παιδαγωγική στην εποχή των νέων ψηφιακών μέσων. *Πρακτικά Γ' Διεθνούς Συνεδρίου της Παιδαγωγικής Εταιρίας*. Αναλυτικά Προγράμματα και Σχολικά Εγχειρίδια: Ελληνική πραγματικότητα και διεθνής εμπειρία. 20-22 Νοεμβρίου 2009, Γιάννενα.
- Καραγεώργου, Η. (2008). Μια τάξη για όλους τους μαθητές. *Ανοιχτό Σχολείο*, 109, 10-19.
- Ματσαγγούρας, Γ. Η. (2009). *Εισαγωγή στις Επιστήμες της Παιδαγωγικής: Εναλλακτικές Προσεγγίσεις, Διδακτικές Προεκτάσεις*. Αθήνα: Gutenberg.
- Μουτζούρη-Μανούσου, Ειρ. & Πρόσκολλη, Α. (2005). *Τα Μονοπάτια της Μάθησης: Εφαρμογές στην Εκπαιδευτική Πράξη*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Siegler, S. R. (2006). *Πώς Σκέφτονται τα Παιδιά*. Αθήνα: Gutenberg.
- Slavin, R. (2007). *Εκπαιδευτική Ψυχολογία: Θεωρία και Πράξη*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Tomlinson, C. A. (2001). *How to differentiate instruction in mixed-ability classrooms* (2nd Ed.). Alexandria, VA: ASCD.
- Tomlinson, C.A., (2010). *Διαφοροποίηση της εργασίας στην αίθουσα διδασκαλίας*. Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη.

ΜΑΘΗΣΗ ΜΕΣΩ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ*

Οι Γνωστικές Διαδικασίες

Οι γνωστικές διαδικασίες αντιπροσωπεύουν ένα φάσμα διαφορετικών τρόπων λήψης και παραγωγής της γνώσης. Πρόκειται για μορφές δράσης, ή πράγματα που κάνουμε για να μαθαίνουμε. Ακολουθούν κάποιοι τύποι δραστηριοτήτων που αντιστοιχούν σε καθεμία από τις γνωστικές διαδικασίες.

Βιώνοντας	
<ul style="list-style-type: none"> • Εμπειρίες • Εμπειρίες πολυγραμματισμών: δραστηριότητες πρόσληψης • Ντοκιμαντέρ με εικόνα • Ιστορία ειδήσεων • Βιντεοσκοπημένη ή μαγνητοφωνημένη συνέντευξη • 'Εσωτερικός μονόλογος' / Ανάκληση μνήμης • Καταιγισμός ιδεών • Δημοσκόπηση / Έρευνα • Πρότζεκτ ενδιαφερόντων • Προσωπικό προφίλ • Ταξίδι γνώσης 	<ul style="list-style-type: none"> • Σωκρατικοί διάλογοι • Εμπειρίες γραμματισμού: δραστηριότητες πρόσληψης • Εμπειρίες πολυγραμματισμών: δραστηριότητες πρόσληψης • Αμοιβαία μέθοδος διδασκαλίας • Συνοψίζοντας • Πλαίσια • Σε άγνωστες περιοχές • Παρατήρηση • Σκέψου-συζήτησε σε ζευγάρια-μοιράσου • Εσωτερικός μονόλογος 'εν κινήσει' - Αναστοχασμός νέων εμπειριών
... το γνωστό ... το νέο	

Εννοιολογώντας	
<ul style="list-style-type: none"> • Έννοιες γραμματισμού: ανάπτυξη μεταγλώσσας • Έννοιες πολυγραμματισμών: ανάπτυξη μεταγλώσσας • Κάντε ένα γλωσσάρι • Εννοιολογική ατζέντα • Ονόμασε μια εικόνα και τα μέρη της • Εννοιολογική ταξινόμηση • Συγκριτική ομαδοποίηση 	<ul style="list-style-type: none"> • Διευκρίνιση εννοιών • Επαγωγική σκέψη • Γραμματισμός και θεωρίες πολυγραμματισμών • Εννοιολογικός χάρτης • Ταξινόμια • Δημιουργία θεωρίας • Παραγωγικός συλλογισμός • Μοντελοποίηση
... με ονοματοποίηση ... με θεωρία	

Αναλύοντας	
<ul style="list-style-type: none"> • Ανάλυση γραμματισμού και πολυγραμματισμών • Γράφημα y - παρατήρησης 	<ul style="list-style-type: none"> • Δομική ανάλυση • Οδηγίες

* Για την ενότητα αυτή συνεργάστηκαν οι Ελισάβετ Αποστόλου και Βιργινία Μπλάνη, μέλη της ομάδας σχεδιασμού του ΕΠΣ-ΞΓ και επιστημονικές συνεργάτιδες του Κέντρου Έρευνας για τη Διδασκαλία Ξένων Γλωσσών και την Αξιολόγηση Γλωσσομάθειας (RCeL) του ΕΚΠΑ.

- Προ-οργανωτής αίτιου και αποτελέσματος
- Μοντελοποίηση περίπτωσης
- Ιστοριογραμμική
- Διαγράμματα ροής
- Ιστοριοπίνακας
- Διάγραμμα σύγκρισης
- Διάγραμμα venπ
- Συγκριτικός πίνακας
- Αναλογία
- Μεταφορά

- Κριτικός γραμματισμός και πολυγραμματισμοί
- Γράφημα γ - αξιολόγησης
- Εργαλείο κριτικής αξιολόγησης
- Ανάλυση κόστους-οφέλους
- Ανάλυση swot
- Αξιολόγηση κινδύνων
- Κριτική: ένα πλαίσιο συγγραφής
- Συζήτηση
- Εικονική δίκη
- Δημοσκόπηση

... λειτουργικά

... κριτικά

Εφαρμόζοντας

- Εφαρμογές γραμματισμού: παραγωγικές δραστηριότητες
- Εφαρμογές πολυγραμματισμών: παραγωγικές δραστηριότητες
- Επίλυση προβλημάτων
- Πείραμα
- Έλεγχος υποθέσεων
- Πρόβλεψη
- Εφαρμογές γραμματισμού: παραγωγικές δραστηριότητες
- Εφαρμογές πολυγραμματισμών: παραγωγικές δραστηριότητες

- Κιναισθησία
- Μεταφορά γνώσης
- Καθορισμός προβλήματος
- Έρευνα δράσης
- Σενάριο cafe
- Επίλυση συγκρούσεων
- Στρατηγική λήψης αποφάσεων
- Εφεύρεση
- Αποκλίνουσα σκέψη
- Προσωπικό σχέδιο δράσης

... κατάλληλα

... δημιουργικά

Βιώνοντας το γνωστό

1. Εμπειρίες γραμματισμού: Δραστηριότητες πρόσληψης

Οι εκπαιδευόμενοι δημιουργούν ένα γραπτό κείμενο, με το οποίο είναι εξοικειωμένοι, με ό,τι τους αρέσει και ό,τι κατανοούν. Το δείχνουν, μιλάνε για αυτό, το εξηγούν, το συζητούν και υπερασπίζονται τις ιδέες τους στη συζήτηση που έχουν με τους συμμαθητές τους.

2. Εμπειρίες Πολυγραμματισμών: Δραστηριότητες Πρόσληψης

Οι εκπαιδευόμενοι δημιουργούν ένα πολυτροπικό κείμενο, με το οποίο είναι εξοικειωμένοι και στο οποίο περιλαμβάνουν εικόνα, βίντεο, παιχνίδια, εγγραφές ήχου ή αντικείμενα. Το δείχνουν, μιλάνε για αυτό, το εξηγούν, το συζητούν, και υπερασπίζονται τις ιδέες τους στη συζήτηση που έχουν με τους συμμαθητές τους.

3. Ντοκιμαντέρ με Εικόνα

Οι μαθητές, χρησιμοποιώντας ψηφιακές φωτογραφίες, δημιουργούν ένα εικονογραφημένο βιβλίο ή μια παρουσίαση PowerPoint ή ένα slideshow από έναν οικείο χώρο. Καλύπτουν τα βασικά χαρακτηριστικά του χώρου, χρησιμοποιώντας τίτλους, εισαγωγές, λεζάντες και συμπεράσματα, εάν είναι ένα βιβλίο ή ένα PowerPoint, αλλιώς χρησιμο-

ποιούν ένα σενάριο ή ηχητικό ντοκουμέντο, εάν πρόκειται για μια παρουσίαση. Προσπαθούν να κάνουν μια ισορροπημένη καταγραφή. Συμπεριλαμβάνουν πράγματα που τους αρέσουν ή αυτά που δεν τους αρέσουν ή ακόμη και πράγματα που τους φαίνονται θετικά και αρνητικά.

4. Ιστορία Ειδήσεων

Γράψτε μια εικονογραφημένη είδηση από ένα γεγονός, στο οποίο έχετε πρόσφατα συμμετάσχει. Χρησιμοποιήστε τη μέθοδο της «πυραμίδας» για τη συγγραφή μιας είδησης, με την οποία η όλη ιστορία αναφέρεται στην πρώτη παράγραφο, στη συνέχεια η ιστορία επαναδιατυπώνεται αρκετές φορές, κάθε φορά εκτενέστερα.

5. Βιντεοσκοπημένη ή Μαγνητοσκοπημένη Συνέντευξη

Διεξαγωγή μιας συνέντευξης (καταγραμμένη σε βίντεο ή μαγνητόφωνο) με ένα άτομο ή άτομα που γνωρίζετε καλά και σε ένα γνώριμο σκηνικό.

- **Δομημένη Συνέντευξη:** Ένας κατάλογος με άμεσες ερωτήσεις που απαιτούν άμεσες απαντήσεις και τις οποίες ο συνεντευκτής ρωτά μία προς μία. Είναι χρήσιμη όταν συζητάμε περισσότερα από ένα άτομο για το ίδιο πράγμα, και όταν προσπαθούμε να επεξεργαστούμε τις διαφορές στις απαντήσεις και στην κατανόηση κλπ.
- **Ημι-δομημένη Συνέντευξη:** ένα ερωτηματολόγιο με τα κύρια θέματα που θέλετε να καλύψετε, αλλά παρέχοντας τη δυνατότητα στη συνομιλία να επεκταθεί και σε άλλα ενδιαφέροντα ή κατευθύνσεις. Οι ερωτήσεις μπορεί να καλυφθούν με διαφορετική σειρά, ανάλογα με την έκβαση της συζήτησης. Ο ερωτώμενος ενθαρρύνεται να αγνοεί ορισμένες ερωτήσεις, αν θέλει, αλλά και να θέσει και τα δικά του ερωτήματα, αν το θέλει. Η προσέγγιση αυτή καθιστά δυσκολότερη τη σύγκριση συνεντεύξεων όταν συζητάμε για το ίδιο πράγμα με περισσότερα από ένα άτομο.
- **Ανοιχτή Συνέντευξη:** Μια ανοιχτή συζήτηση που ξεκινά με το συνεντευκτή να περιγράφει το γενικό πλαίσιο που θέλει να καλυφθεί στη συνέντευξη και επιτρέπει να αναπτυχθεί ένας αυτοσχέδιος/αυθόρμητος διάλογος.

6. Εσωτερικός Μονόλογος / Ανάκληση Μνήμης

Ένας καταγισμός από σκέψεις, σκηνές και μνήμες χωρίς συγκεκριμένη σειρά, εκτός από τη σειρά με την οποία τυχαίνει να έρχονται στο μυαλό. Ένας τρόπος για να ακούμε τον εαυτό μας, κάνοντας τις συνδέσεις μεταξύ των διαφόρων πραγμάτων στην καθημερινή μας ζωή. Αποφασίστε σχετικά με το σημείο εκκίνησης, στη συνέχεια, κάντε μια στιγμιαία σύνδεση/συνειρμό και μετά ακόμη μια σύνδεση με τη σύνδεση που προηγήθηκε. Δείτε πόσο μακριά μπορείτε περιπλανηθείτε από την αφετηρία σας.

7. Καταιγισμός Ιδεών

Ο καταιγισμός ιδεών είναι ένας τρόπος να μάθουμε τις ιδέες που έχουν οι μαθητές για ένα θέμα ή ζήτημα.

- Ο καθένας γράφει τις αρχικές του ιδέες σε ένα θέμα σε χαρτάκια (post-it) – μία ιδέα ανά σημείωμα.
- Κάθε άτομο παρουσιάζει τις ιδέες του, κολλώντας τις μία προς μία σε πίνακα με παρόμοιες ιδέες.
- Η ομάδα τότε εργάζεται για την καταγραφή αυτών των ιδεών με πιο συστηματικό τρόπο, προχωρά σε ομαδοποίηση των ιδεών σε κύκλους, καθώς επίσης συνδέει τους κύκλους με βέλη.

8. Δημοσκόπηση / Έρευνα

Δημιουργήστε ένα ερωτηματολόγιο για έρευνα στο διαδίκτυο ή στην περιοχή σας για τους ανθρώπους γύρω σας (την οικογένειά σας, τους συμμαθητές σας, τα μέλη της κοινότητας). Οι τύποι των ερωτήσεων μπορεί να περιλαμβάνουν: ΝΑΙ / ΟΧΙ, πολλαπλής επιλογής, κλίμακες (όπως βαθμολογίες 1-5 για την ικανοποίηση, το ενδιαφέρον, ή τη συμφωνία), κατάταξη (προτίμησης, σημασίας, κλπ.), σύντομες ανοιχτές απαντήσεις.

Να λαμβάνετε υπόψη σας τους περιορισμούς των ερευνών: Έχετε ρωτήσει αρκετά άτομα για να πάρετε μια ισορροπημένη άποψη της ομάδας; Έχετε γράψει τις σωστές ερωτήσεις για να πάρετε το είδος της απάντησης που θέλετε; Τα άτομα που απάντησαν στην έρευνα έδωσαν «αληθινές» απαντήσεις για τα είδη των ερωτήσεων που ζητάτε;

9. Project Ενδιαφερόντων

Δημιουργήστε ένα κολάζ, μια παρουσίαση PowerPoint ή έναν δικτυακό τόπο που να περιγράφει ένα αγαπημένο χόμπι/ενδιαφέρον/συνήθεια.

10. Προσωπικό Προφίλ

Γράψτε ένα προσωπικό προφίλ, όπως ένα σύντομο βιογραφικό (bio-note) για ένα δικτυακό τόπο, ή ένα βιογραφικό σημείωμα. Συμπεριλάβετε μια λίστα με τα πράγματα που κάνετε, τα πράγματα στα οποία είστε καλοί, τα ενδιαφέροντά σας και τι θα θέλατε να είστε.

11. Ταξίδι Γνώσης

Οι εκπαιδευόμενοι τηρούν ένα ημερολόγιο της μάθησής τους σε ένα γράφημα ANFL. Το σημαντικό σημείο εκκίνησης είναι αυτό που ήδη γνωρίζουμε, ζητώντας από τους μαθητές να χρησιμοποιήσουν τις προηγούμενες γνώσεις τους και να τις συνδέσουν με νέες γνώσεις.

A (already)	N (need)	F (find)	L (learnt)
Τι γνωρίζω από πριν?	Τι χρειάζεται να μάθω?	Πώς θα το μάθω?	Τι έχω μάθει?

12. 'Σωκρατικοί' Διάλογοι

Ο Σωκράτης ήταν ένας αρχαίος Έλληνας φιλόσοφος που ανέπτυξε μια μέθοδο έρευνας μέσω της συζήτησης που αφορούσε ένα είδος βαθιάς **ανάκρισης** (μαιευτική). Ο σωκρατικός διάλογος προϋποθέτει ένα συνομιλητή, ο οποίος:

- Ξεκινά με μια **ερώτηση**: ποιο είναι το φιλοσοφικό πρόβλημα που θέλουμε να αντιμετωπίσουμε; (Για παράδειγμα, «Είναι δυνατόν να είναι εντελώς ειλικρινής κάποιος όλη την ώρα»)
- Μας οδηγεί να συζητήσουμε συγκεκριμένα τη δική μας, προσωπική, καθημερινή **εμπειρία** γι' αυτό το πρόβλημα και κάνει κριτικές, ερωτήσεις σχετικά με αυτή την εμπειρία. Μην φοβάστε να εκφράσετε τις αμφιβολίες και τις αβεβαιότητές σας. Μην χρησιμοποιείτε παραδείγματα, τα οποία δεν είναι από τις δικές σας εμπειρίες ή τα οποία είναι υποθετικά. Ακούστε προσεκτικά και να είστε υπομονετικοί.
- Αποσαφηνίζει τις βαθύτερες έννοιες που κρύβονται κάτω από αυτή την εμπειρία σε μια **βασική γενίκευση**, συμπεριλαμβανομένων και των περιορισμών της προσωπικής εμπειρίας. Αυτό απαιτεί να μιλάμε με ειλικρίνεια και να μην είμαστε επικριτικοί. Επίσης, απαιτεί ένα ορισμένο επίπεδο ανοιχτοσύνης και ευαισθησίας προς τα συναισθήματα των άλλων.

4. Προσπαθεί να δημιουργήσει μια αιτιολογημένη κατανόηση (που μπορεί να τη μοιραστεί με τα άλλα μέλη που συμμετέχουν στο διάλογο), αλλά και ένα βαθύτερο επίπεδο γνώσεων από αυτό που απορρέει από την καθημερινή κοινή λογική ή γνώση. Ποια είναι τα **επιχειρήματα** υπέρ; Τι προϋποθέτει ή απαιτεί μια γενίκευση; Θα πρέπει να σεβαστείτε τις απόψεις των άλλων ανθρώπων και να είστε πρόθυμοι να αλλάξετε την άποψή σας.
5. Καταλήγει με μια φιλοσοφική αρχή. Προσπαθήστε να φέρετε τη συζήτηση σε ένα σημείο συμφωνίας- ο διάλογος δεν είναι αποκλειστικά για να αποδείξει ένα άτομο ότι έχει δίκιο.

Βιώνοντας το νέο

1. Εμπειρίες Γραμματισμού: Δραστηριότητες Πρόσληψης

Ο εκπαιδευτικός ή άλλοι εκπαιδευόμενοι εισάγουν ένα γραπτό κείμενο που είναι άγνωστο ή «δύσκολο», αλλά κατά το ήμισυ τουλάχιστον κατανοητό.

2. Εμπειρίες Πολυγραμματισμών: Δραστηριότητες Πρόσληψης

Ο εκπαιδευτικός ή οι άλλοι εκπαιδευόμενοι εισάγονται σε ένα πολυτροπικό κείμενο που είναι άγνωστο και περιλαμβάνει μια εικόνα, βίντεο, παιχνίδια, ηχητικές εγγραφές ή αντικείμενα.

Θα μπορούσατε να χρησιμοποιήσετε μια τροποποιημένη έκδοση της μεθόδου της «αμοιβαίας διδασκαλίας» ως εξής:

- **Περιγράψτε:** Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά του πολυτροπικού κειμένου; Ποια είναι αυτά που ξεχωρίζουν ως κύρια σημεία του;
- **Εξετάστε:** Ποια σημεία δεν είναι και τόσο προφανή ή φέρνουν σύγχυση;
- **Αντιληφθείτε:** Πώς μπορούμε να καταλάβουμε το νόημα των σημείων που δεν είναι και τόσο προφανές;
- **Συμπεράνετε:** Τι πιστεύετε ότι εννοεί ο δημιουργός;

Σε ένα ομαδικό μαθησιακό πλαίσιο, τα διάφορα μέλη της ομάδας θα μπορούσαν να έχουν διαφορετικούς ρόλους: π.χ. κάποιος που κάνει την περιγραφή, την εξέταση, κάποιος που αντιλαμβάνεται και ερμηνεύει και κάποιος που συμπεραίνει. Θα μπορούσατε επίσης να χρησιμοποιήσετε την τεχνική των σημειώσεων και για οπτικά κείμενα – κυκλώνοντας μέρη των εικόνων, κάνοντας υπότιτλους και λεζάντες.

3. Αμοιβαία Μέθοδος Διδασκαλίας

Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε την αμοιβαία μέθοδο διδασκαλίας για να επεξεργαστείτε ένα νέο κείμενο, σταματώντας κατά καιρούς στο κείμενο για:

- **Σύνοψη:** Ποια είναι τα βασικά σημεία του κειμένου;
- **Ερώτηση:** Ποια είναι τα σημεία του κειμένου που δεν έχουν νόημα; Τι είναι μπερδεμένο ή ασαφές;
- **Διευκρίνιση:** Πώς μπορούμε να καταλάβουμε την έννοια των δυσνόητων μερών του κειμένου; Τι πρέπει να γνωρίζουμε ακόμη για να επεξεργαστούμε το βαθύτερο νόημα του κειμένου;
- **Πρόβλεψη:** Πώς θα συνεχίσει το κείμενο; Ή τι πιστεύετε ότι ο συγγραφέας θέλει να βγάλουμε από το κείμενο (όπως το τέλος του κειμένου);

Σε ένα ομαδικό μαθησιακό πλαίσιο, τα διάφορα μέλη της ομάδας μπορούν να έχουν διαφορετικούς ρόλους: π.χ. αυτός που κάνει την περίληψη, αυτός που κάνει τις ερωτήσεις, αυτός που κάνει τις διευκρινίσεις και αυτός που κάνει τις προβλέψεις.

4. Συνοψίζοντας

Η παραδοσιακή τεχνική της σύνοψης παραμένει ένας καλός τρόπος για να προσεγγίσουμε ένα νέο γραπτό κείμενο.

- **Σχέδιο:** Δημιουργία πίνακα περιεχομένων, ή ένα περίγραμμα με κύρια σημεία, ή ένα χάρτη για ένα δικτυακό τόπο.
- **Λέξεις-κλειδιά:** Υπογράμμιση των κύριων λέξεων ή φράσεων στο κείμενο.
- **Κύριες ιδέες:** Δημιουργήστε μια περίληψη, ή μια περίληψη μιας παραγράφου για το κείμενο.
- **Σημειώσεις:** Γράψτε τα κύρια σημεία του κειμένου με τη σειρά που εμφανίζονται. Χρησιμοποιήστε υπότιτλους για να καταστεί η συνολική δομή του κειμένου σαφής. Γράψτε ολόκληρα τμήματα του κειμένου σε μια λέξη, μια φράση ή μια σύντομη πρόταση. Ή γράψτε έναν υπότιτλο για κάθε παράγραφο. Ή χρησιμοποιήστε αυτή τη μέθοδο καταγραφής των σημειώσεων όταν ακούτε ένα αναγνωσμένο κείμενο.
- **Περίγραμμα:** Χρησιμοποιήστε την εντολή outline στο Word, στο PowerPoint ή στο PDF ή σε μια δομή αρχείων στον υπολογιστή σας, ώστε να δημιουργηθεί ένας χάρτης των αρχείων αυτών.

5. Πλαίσια

Αναλύστε ένα κείμενο χρησιμοποιώντας ένα 'πλαίσιο' σύμφωνα με το είδος του λόγου:

- **Αφήγηση:** προσανατολισμός (χαρακτήρες, πλαίσιο, ξεκινώντας ένα γεγονός), πλοκή (κάτι ενδιαφέρον ή ένα γεγονός που προκαλεί έκπληξη, ένα ή περισσότερα επεισόδια), κατάληξη (πώς τελειώνει η ιστορία).
- **Έκθεση:** γενικό θέμα (σε ποια κατηγορία ανήκει κάτι;), περιγραφή μιας πτυχής σε μια χρονική στιγμή ή μιας πτυχής ενός θέματος σε μια εποχή (πώς μοιάζει, τι κάνει, ποιες συνήθειες, τι παραδείγματα κλπ.), συμπεράσματα.

6. Σε Άγνωστες Περιοχές

Χρησιμοποιήστε τις ακόλουθες μεθόδους που περιγράφονται στην ενότητα «Βιώνοντας το Γνωστό» για να μετακινηθείτε σε άγνωστες περιοχές (νέα πεδία γνώσης, νέες θέσεις, νέες ομάδες ατόμων). Κάθε μία από αυτές είναι εξίσου πολύτιμη ως ένα είδος εμπειρίας γνωστής ή άγνωστης:

- ένα ντοκιμαντέρ εικόνας
- μια ιστορία ειδήσεων
- μια συνέντευξη (βίντεο ή ήχου)
- μια έρευνα
- μια παρατήρηση
- ένα ταξίδι γνώσης

7. Παρατήρηση

Νατουραλιστική παρατήρηση: Παρακολουθήστε και καταγράψτε τη συμπεριφορά χωρίς να πείτε τίποτα ή χωρίς να παρεμβαίνετε στη δράση. Καταγράψτε το τι συμβαίνει σε ένα φύλλο παρατήρησης.

Συμμετοχική παρατήρηση: Καταγράψτε γεγονότα και συμπεριφορές σε μία ομάδα ή ένα σύνολο δραστηριοτήτων, στις οποίες συμμετέχετε και εσείς.

Δράση / Φαινόμενο που παρατηρήθηκε	Ανάλυση του φαινομένου
Φαινόμενο 1:	
Φαινόμενο 2:	

8. Σκέψου-Συζήτησε σε ζευγάρια-Μοιράσου

Προσπαθήστε να αντιμετωπίσετε μια νέα ερώτηση ή πρόβλημα με σιωπηρή σκέψη, με σύγκριση, ή με την απόπειρα ενός άλλου μαθητή να απαντήσει στο ίδιο ερώτημα και μοιραστείτε αυτό το διάλογο με τους άλλους μαθητές.

- **Σκεφτείτε:** Πάρτε μερικά λεπτά για να σκεφτείτε σιωπηρά σχετικά με μια νέα ιδέα ή μια δύσκολη ερώτηση. Κάντε νοητές ή γραπτές σημειώσεις.
- **Ζεύγος:** Συζήτησε για τις σκέψεις σας με ένα συμμαθητή σας σε ζευγάρια. Συγκρίνετε τις σημειώσεις σας: Ποιες ιδέες είναι πιο πρωτότυπες, πιο πειστικές και πιο ακριβείς;
- **Μοιραστείτε:** Παρουσιάστε τις καλύτερες ιδέες του ζευγαριού στην ομάδα ή την τάξη.

9. Συνεργατική μάθηση

Χρησιμοποιήστε την τεχνική του παζλ για την εισαγωγή των μαθητών σε ένα νέο σώμα γνώσης. Κάθε μέλος της ομάδας πρέπει να μελετήσει και να παρουσιάσει ένα κομμάτι του παζλ:

- **Μέρος ενός πεδίου γνώσης:** ένα μικρότερο θέμα ή αντικείμενο στο μεγαλύτερο θέμα.
- **Μια μέθοδο έρευνας:** μια έρευνα, μια συνέντευξη, μια αναζήτηση σε βιβλιοθήκη, μια έρευνα στο διαδίκτυο.
- **Η προοπτική:** κάτι που συνδέει με την προηγούμενη γνώση ή τα ενδιαφέροντα ενός ατόμου.

Κάθε μαθητής εργάζεται σε ένα δικό του κομμάτι παζλ. Στη συνέχεια παρουσιάζει στην ομάδα τον τομέα της ειδικότητάς του, είτε προφορικώς είτε γραπτώς και ίσως και με την υποστήριξη εικόνας, βίντεο ή ήχου.

Ο εκπαιδευτικός είτε παράγει μια ενοποιημένη έκθεση των διαφόρων εργασιών των μαθητών, ή ζητά από τον κάθε μαθητή να εκπονήσει έκθεση που να καλύπτει όλο το εύρος των θεμάτων με τη χρήση των διαθέσιμων πόρων που παράγονται από το σύνολο της ομάδας.

10. Εσωτερικός μονόλογος 'εν κινήσει' – Αναστοχασμός νέων εμπειριών

Καταγράψτε τις εντυπώσεις σας από ένα νέο ή άγνωστο μέρος με τη σειρά με την οποία «ταξιδεύετε» μέσα σε αυτή τη νέα περιοχή – το νέο τόπο, την ομάδα ή τη νέα περιοχή μάθησης. Κρατήστε ένα ημερολόγιο ή ένα ιστολόγιο, πάρτε φωτογραφίες ... σημειώστε αυτό που φαίνεται ασυνήθιστο, παράξενο ή δυσνόητο.

Εννοιολογώντας

1. Έννοιες Γραμματισμού: Ανάπτυξη Μεταγλώσσας

Χρησιμοποιήστε έννοιες που περιγράφουν γλωσσικά πρότυπα χρησιμοποιώντας λέξεις-κλειδιά που περιγράφουν τα χαρακτηριστικά της γλώσσας. Για παράδειγμα: τίτλοι, κατάλογος σημείων, θεματικές φράσεις, παράγραφοι, υπερ-σύνδεση, παραπομπές.

2. Έννοιες Πολυγραμματισμών: Ανάπτυξη Μεταγλώσσας

Χρησιμοποιήστε έννοιες που περιγράφουν κειμενικά πρότυπα, τα οποία χρησιμοποιούν δύο ή περισσότερους τρόπους: γλώσσα + εικόνα + ήχο + χειρονομία + χώρο. Για παράδειγμα: προοπτική, πλαισίωση, βάθος ήχου, όγκο, γλώσσα του σώματος, εγγύτητα.

3. Κάντε ένα Γλωσσάρι

Δημιουργήστε έναν κατάλογο των βασικών εννοιών για ένα θέμα ή τομέα δραστηριότητας, ο οποίος θα είναι σε θέση να εξηγήσει την έννοια σε ένα πρόσωπο που δεν είναι

εξοικειωμένο με το συγκεκριμένο θέμα ή τομέα. Κάθε ορισμός πρέπει:

- **Να ορίζει με γενικό τρόπο:** Σε ποια ιδέα ή σε ποια μεγαλύτερη ιδέα ή μεγαλύτερη ομάδα εννοιών ανήκει η συγκεκριμένη έννοια; (Ο πρόδρομος της έννοιας)
- **Να ορίζει σε σχέση:** Ποιες είναι οι άλλες έννοιες που ανήκουν σε αυτή την ομάδα; Πώς αυτή η έννοια σχετίζεται ή είναι διαφορετική από αυτές τις έννοιες; (Συγγενικές έννοιες)
- **Να ορίζει με ειδικό τρόπο:** Ποια είναι τα παραδείγματα που εξειδικεύουν αυτή την έννοια; Τι περιλαμβάνει η έννοια ή από τι αποτελείται; (Τα παράγωγα της έννοιας)

4. Εννοιολογική Ατζέντα

Δημιουργήστε έναν εννοιολογικό προ-οργανωτή (γράφημα):

- **Ονομάστε** την έννοια, και βάλτε τη σε ένα κύκλο στη μέση της σελίδας.
- Συνδέστε τη με **χαρακτηριστικά**, σε κουτάκια που συνδέονται με γραμμές με την έννοια.
- Δώστε **παραδείγματα** για κάθε χαρακτηριστικό, σε κουτιά διαφορετικού χρώματος που συνδέονται με το συγκεκριμένο χαρακτηριστικό.

5. Ονόμασε μια Εικόνα και τα Μέρη της

Βάλτε λεζάντες και ετικέτες σε μια εικόνα.

- **Λεζάντα:** Η εικόνα ως σύνολο.
- **Ετικέτες:** Τα κύρια μέρη ή οι πτυχές της εικόνας.

6. Εννοιολογική Ταξινόμηση

Ομαδοποιήστε ίδια ή διαφορετικά πράγματα (λέξεις, εικόνες, αντικείμενα), ανάλογα με τα κοινά τους χαρακτηριστικά (ταξινομητής εννοιών) και τις διαφορές τους.

Ταξινομητής εννοιών 1 (π.χ. χρώμα, μέγεθος, ηλικία, ταχύτητα, κτλ.)	Ταξινομητής εννοιών 2	Κτλ.
{κατηγοριοποιήστε λέξεις, ομαδοποιήστε εικόνες}		

7. Συγκριτική Ομαδοποίηση

Ομαδοποιήστε ίδια ή διαφορετικά πράγματα σύμφωνα με τις εννοιολογικές ομοιότητες και τις διαφορές τους πάνω σε δύο εννοιολογικές διαστάσεις.

	Διάσταση Φύλου: Αγόρια	Διάσταση Φύλου: Κορίτσια
Ηλικιακή Διάσταση, 0-5		
Ηλικιακή Διάσταση, 5-10		

8. Διευκρίνιση Εννοιών

Διευκρινίστε μια έννοια εξετάζοντας παραδείγματα, και τα πράγματα που είναι όμοια (σαν συνώνυμα) αλλά και τα πράγματα που είναι αντίθετα.

Έννοια:

Παραδείγματα	Παρόμοια πράγματα	Αντίθετα πράγματα
Ορισμός Έννοιας:		

9. Επαγωγική σκέψη

Συστηματική εξέταση γεγονότων και ανάπτυξη χρήσιμων ιδεών που περιγράφουν τις ομοιότητες και τις διαφορές, τα πρότυπα, και γενικά τα πράγματα που δεν είναι άμεσα εμφανή.

Γεγονός, γεγονός, γεγονός κτλ

-> Επαγωγική Σκέψη ->

Έννοια

Εννοιολογώντας

1. Γραμματισμός και Θεωρίες Πολυγραμματισμών

Βάλτε τις έννοιες μαζί για να περιγράψετε τον τρόπο που δουλεύει η γλώσσα και τα πολλαπλά κείμενα. Για παράδειγμα, γράψτε μια εξήγηση ή έναν οδηγό για έναν συγγραφέα / δημιουργό.

2. Εννοιολογικός Χάρτης

Πάρτε μια έννοια, μια ιδέα ή ένα θέμα και βάλτε τη σε ένα κύκλο στη μέση της σελίδας. Αυτό που ακολουθεί είναι μια οπτική εκδοχή του εσωτερικού μονόλογου που αναλύει την έννοια. Συνδέστε με γραμμές παραπλήσιες έννοιες και σχηματίστε διακλαδώσεις που φέρουν επεξηγηματικές λέξεις. Χρησιμοποιήστε διαφορετικά χρώματα για να αναδείξετε τις κύριες γραμμές της σκέψης.

3. Ταξινόμια

Δημιουργήστε μια ταξινόμηση που χρησιμοποιεί μια δομή δέντρου για να δείξει πώς οι έννοιες συνδέονται μεταξύ τους. Ξεκινήστε με μια «ρίζα» ή κύρια ιδέα, μετά κάντε διακλαδώσεις (παράγωγες έννοιες) και υπο-διακλαδώσεις (υποκατηγορίες κ.λπ.). Μια ταξινόμια έχει πιο επίσημες διασυνδέσεις από έναν χάρτη (mind map), και μπορεί να είναι ένας τρόπος οπτικής χαρτογράφησης των όρων σε ένα γλωσσάρι (όπως περιγράφεται παραπάνω στην εννοιολόγηση με ορολογία).

4. Δημιουργία Θεωρίας

Γράψτε μια θεωρία χρησιμοποιώντας μια γλώσσα που περιγράφει βασικές συνδέσεις και διασυνδέσεις. Κάντε το κείμενο να είναι αρκετά σαφές για έναν καλά ενημερωμένο εξωτερικό παρατηρητή, ώστε αυτός να είναι σε θέση να κατανοήσει κάτι νέο. Η θεωρία μπορεί να χρειαστεί να συμπληρωθεί από μια ταξινόμηση ή ένα γλωσσάρι. Η θεωρία θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει γλώσσα, εικόνα ή μαθηματικά σύμβολα.

5. Παραγωγικός Συλλογισμός

Σκεφτείτε τις συνέπειες των θεωριών. Ποια είναι μερικά από τα πράγματα που η θεωρία μπορεί να προβλέψει; Τι μπορούμε να περιμένουμε;

Έννοιες σε μια θεωρία

-> Συλλογισμός ->

Λογικές συνέπειες μιας θεωρίας

Αν η θεωρία δεν λειτουργεί μερικές φορές, ίσως χρειαστεί να πάμε και πάλι πίσω προς τα πραγματικά περιστατικά και να δούμε αν μπορούμε να καταλάβουμε τι συμβαίνει με τον παραγωγικό συλλογισμό. Έχουμε δημιουργήσει τις σωστές έννοιες από τα γεγονότα μας;

6. Μοντελοποίηση

Δημιουργήστε ένα μοντέλο (ένα πραγματικό πρότυπο ή ένα διάγραμμα ή μια περιγραφή) που αναπαριστά την ουσία μιας θεωρίας δείχνοντας πώς συνδέονται βασικές της έννοιες.

Αναλύοντας λειτουργικά

1. Ανάλυση Γραμματισμού και Πολυγραμματισμών

Περιγράψτε τον τρόπο με τον οποίο δουλεύει ένα γραπτό ή ένα πολυτροπικό κείμενο. Πώς μεταφέρει τα μηνύματά του;

2. Διάγραμμα Υ – Παρατήρησης

Αναλύοντας τα προφανή χαρακτηριστικά ενός πράγματος. Τι είναι;

- *Πώς μοιάζει*
- *Ακούγεται σαν*
- *Το αντιλαμβανόμαστε σαν...*

3. Προ-οργανωτής Αιτίου και Αποτελέσματος

Δημιουργήστε ένα διάγραμμα αιτίου και αποτελέσματος, στο οποίο ο αριθμός των αιτιών συμβάλλει στη δημιουργία ενός αποτελέσματος.

4. Μοντελοποίηση Περίπτωσης

Ένα σχέδιο μιας σειράς ενεργειών ή γεγονότων. Για παράδειγμα, ένα διάγραμμα UML, στο οποίο τα κουτάκια με τις ετικέτες είναι «καταστάσεις» και οι γραμμές σύνδεσης είναι «δράσεις».

5. Ιστοριογραμμή

Δημιουργήστε ένα χρονοδιάγραμμα, είτε με την ημερομηνία / ώρα σημειωμένη ως σημεία σε μια γραμμή χρόνου ή με επικαλυπτόμενες χρονικές περιόδους, όπως σε ένα διάγραμμα Gantt.

6. Διαγράμματα Ροής

Περιγράψτε μια ακολουθία γεγονότων ή ενεργειών σε ένα διάγραμμα. Π.χ. Γεγονός 1 -> Γεγονός 2 -> Γεγονός 3 κ.λπ.

7. Ιστοριοπίνακας

Δημιουργήστε έναν πίνακα με μια ιστορία, ο οποίος αναλύει τις ακολουθίες των επεισοδίων σε μια πραγματική ή φανταστική ιστορία – κείμενο, εικόνα, βίντεο ή την ακολουθία των γεγονότων στην πραγματική ζωή.

8. Διάγραμμα Σύγκρισης

Προσδιορίστε τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ δύο πραγμάτων.

9. Διάγραμμα Venn

Ποια είναι τα διαφορετικά και επικαλυπτόμενα κοινά χαρακτηριστικά δύο πραγμάτων;

- *Θέμα A:* Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά
- *Τα θέματα A και B Επικάλυψη:* Κοινά χαρακτηριστικά
- *Θέμα B:* Κοινά χαρακτηριστικά

10. Συγκριτικός Πίνακας

Συγκρίνετε τα χαρακτηριστικά ενός αριθμού διαφορετικών αντικειμένων.

	Αντικείμενο 1: ...	Αντικείμενο 2: ...	Αντικείμενο 3: ...	Αντικείμενο 4: ...	Αντικείμενο 5: ...
Χαρακτηριστικό 1: ...			√		

Χαρακτηριστικό 2: ...	√			√	
Χαρακτηριστικό 3: ...			√		

11. Αναλογία

Δημιουργήστε έναν πίνακα αναλογίας στον οποίο το Α είναι σε σύγκριση με το Β ό,τι το Χ είναι σε σύγκριση με το Υ.

A	είναι σε σύγκριση με το	B
	Όπως	
	{Ποια είναι η σχέση μεταξύ τους;}	
X	είναι σε σύγκριση με το	Y

Ή γράψτε μια παράγραφο εξηγώντας πώς ένα ζεύγος μεταβλητών που συνδέονται σχετίζεται με ένα άλλο.

12. Αλληγορία

Εντοπίστε ομοιότητες παρά τις πραγματικές διαφορές που υπάρχουν. Για παράδειγμα, «Το ποτάμι διασχίζει σαν φίδι την ύπαιθρο».

Κατάσταση 1, Κυριολεκτικά	Αφηρημένη Σύνδεση	Κατάσταση 2, Κυριολεκτικά
{με λέξεις;} Το ποτάμι έχει πολλές καμπές και στροφές.	Καμπυλότητα και δι-ακλαδώσεις.	{με λέξεις;} Τα φίδια κάνουν καμπύλες και στροφές καθώς κινούνται.
{με εικόνες ή ήχους ή τόπο ή χειρονομίες – μια αερο-φωτογραφία του ποταμιού}		{με εικόνες ή ήχους ή τόπο ή χειρο-νομίες – μια φωτογραφία ενός φιδιού σε κίνηση}

13. Δομική Ανάλυση

Συνδέστε τη δομή με τη λειτουργία
Το φαινόμενο που εξετάζουμε: ...

Τα μέρη του	Τι κάνει το κάθε μέρος
-------------	------------------------

14. Οδηγίες

Μια λειτουργική εξήγηση ενός προϊόντος ή μιας δραστηριότητας που συμπεριλαμβάνει:

- **Εισαγωγή:** Για ποια λειτουργία προορίζεται ένα αντικείμενο.
- **Σύντομη εκκίνηση:** Μια σύντομη επισκόπηση για το πώς να χρησιμοποιήσεις κάτι.
- **Λειτουργική περιγραφή:** Αναλυτικές οδηγίες για τις διάφορες χρήσεις.
- **Μενού βοήθειας:** Πίνακας με τις λειτουργίες και τα πράγματα που ίσως να θέλει κάποιος να ξέρει πώς να τα κάνει.

Αναλύοντας κριτικά

1. Κριτικός Γραμματισμός και Πολυγραμματισμοί

Συζητήστε τι υπάρχει πίσω από ένα κείμενο.

- Πώς υπεισέρχονται τα χρήματα, η δύναμη, τα συμφέροντα σε ένα θέμα;
- Πώς υπεισέρχεται ο ιδεαλισμός, η ηθική, οι αρχές σε ένα θέμα;
- Πώς υπεισέρχεται η ιδεολογία, η προπαγάνδα, η ρητορική σε ένα θέμα;

2. Διάγραμμα Υ – Αξιολόγησης

Αναλύοντας το πώς φαίνεται κάτι:

- Τι λέει ότι είναι
- Τι σας φαίνεται και πώς σας ακούγεται
- Σαν τι φαίνεται ότι κάνει (για μένα, για μας ... είναι καλό, κακό, χρήσιμο, άχρηστο)

3. Εργαλείο Κριτικής Αξιολόγησης

Για την αξιολόγηση μιας πρότασης οργανώστε τις σκέψεις σας κατά τη λήψη απόφασης ή συγκρίνετε τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα ενός θέματος.

Πρόταση: ...

Πλεονεκτήματα	Μειονεκτήματα	Ενδιαφέροντα
---------------	---------------	--------------

Ή:

Απόφαση: ...

Θετικά	Αρνητικά	Επιπτώσεις
--------	----------	------------

Μπορεί να θέλετε να δώσουν σε καθένα από τα θετικά μια βαθμολογία από 1 μέχρι 5, και στα αρνητικά από -1 μέχρι -5 για να έχετε μια συνολική αξιολόγηση.

4. Ανάλυση Κόστους-Οφέλους

Αξιολόγηση των συνεπειών μιας δράσης.

Δράση: ...

	Κόστη	Οφέλη
Χρήμα		
Χρόνος		
Άτομα		
Κοινότητα		
Περιβάλλον		

Για να βοηθηθείτε στην ανάλυση κόστους-οφέλους, μπορεί αν θέλετε να βαθμολογήσετε το κόστος και τα οφέλη. Η τελική ερώτηση είναι αν τα οφέλη υπερκαλύπτουν το κόστος.

5. Ανάλυση SWOT

Εκτιμήστε τη στρατηγική θέση ενός οργανισμού, κοινότητας ή ομάδας.

Οργανισμός, Κοινότητα ή Ομάδα: ...

Δυνατά σημεία	Αδυναμίες
Καταχωρήστε: Πλεονεκτήματα Τα πράγματα που κάνετε καλά Δεξιότητες Διαθέσιμοι πόροι Η θετική αντίληψη άλλων ανθρώπων	Καταχωρήστε: Μειονεκτήματα Τα πράγματα που δεν κάνετε καλά και τομείς που επιδέχονται βελτίωση Οι δεξιότητες που απαιτούνται, αλλά δεν είναι διαθέσιμες Οι πόροι που απαιτούνται, αλλά δεν είναι εύκολα προσβάσιμοι Αρνητικές αντιλήψεις άλλων ανθρώπων

Ευκαιρίες	Απειλές
Καταχωρήστε: Ευνοϊκές πτυχές του περιβάλλοντος Ενθάρρυνση των τάσεων Τα πράγματα που θα μπορούσατε να κάνετε, ώστε να έχουν θετική επίπτωση	Καταχωρήστε: Δυσκολίες και προβλήματα Τα εμπόδια που συναντάτε Κίνδυνοι Κόστος και διαθεσιμότητα πόρων

6. Αξιολόγηση Κινδύνων

Αξιολόγηση και σχεδιασμός κινδύνων

Κίνδυνος: ...

1. Ποιοι είναι οι κίνδυνοι;
2. Ποιον μπορούν να βλάψουν;
3. Ποια είναι τα υπάρχοντα μέτρα προφύλαξης και τα μέτρα ελέγχου;
4. Τι μπορούμε να κάνουμε περισσότερο;
5. Κάνουμε αρκετά πράγματα; Τι άλλο μπορούμε να κάνουμε;

7. Κριτική: Ένα Πλαίσιο συγγραφής

Γράψτε ένα άρθρο, όπως μια «γνώμη» για μια εφημερίδα ή μια κριτική για ένα περιοδικό. Το πλαίσιο για τη σύνταξη μιας κριτικής μπορεί να περιλαμβάνει τα ακόλουθα στοιχεία:

- **Το πεδίο:** ποιο είναι το θέμα ή το ζήτημα που αναλύεται;
- **Υποστηρικτής 1:** Ποια είναι τα επιχειρήματά του; Ποια είναι η άποψή του; Ποια είναι τα ενδιαφέροντά του;
- **Υποστηρικτής 2:** Ποια είναι τα επιχειρήματά του; Ποια είναι η άποψή του; Ποια είναι τα ενδιαφέροντά του; Πώς αυτά είναι διαφορετικά από την υπόθεση που έθεσε ο υποστηρικτής 1; (Και τα ίδια για τον υποστηρικτή, 3 κ.λπ.)
- **Πραγματική αξιολόγηση:** ποιες προοπτικές είναι πιθανό να είναι πιο κοντά στην αλήθεια;

Σκεφθείτε:

- **Τα γεγονότα:** τι είναι σωστό, τι παρουσιάζεται παραπλανητικά, τι είναι λάθος;
- **Η λογική:** ποια επιχειρήματα είναι σαφή, πειστικά, ελλιπή ή φτωχά;
- **Προοπτικές:** πώς τα συμφέροντα των υποστηρικτών επηρεάζουν την περίπτωση τους; Είναι ουδέτερα, ισόρροπα ή μεροληπτικά;

Η προοπτική του κριτή: Ποια είναι η δική σας άποψη; Πώς αυτό επηρεάζει την εκτίμησή σας;

8. Συζήτηση

Κανονίστε μια επίσημη συζήτηση για ένα θέμα.

Πρόταση: 'Ότι'

- **Καταφατικός ομιλητής 1:** Ορίζει μια πρόταση από μια θετική πλευρά.
- **Αρνητικός ομιλητής 1:** Ορίζει μια πρόταση από μια αρνητική πλευρά.
- **Καταφατικός ομιλητής 2:** Περιγράφει την υπόθεση για μια καταφατική απάντηση.
- **Αρνητικός ομιλητής 2:** Περιγράφει την υπόθεση για μια αρνητική απάντηση.
- **Καταφατικός ομιλητής 3:** Αντικρούει την υπόθεση που έγινε από τους ομιλητές με τις αρνητικές απόψεις.
- **Αρνητικός ομιλητής 3:** Αντικρούει την υπόθεση που έγινε από τους ομιλητές με τις θετικές απόψεις..

- **Καταφατικός ομιλητής 4:** Συνοψίζει και κλείνει την υπόθεση για μια καταφατική προοπτική.
- **Αρνητικός ομιλητής 4:** Συνοψίζει και κλείνει την υπόθεση για μια αρνητική προοπτική.

9. Εικονική Δίκη

Σκεφθείτε ένα πρόσωπο ή έναν οργανισμό σε ένα εικονικό δικαστήριο.

Υπόθεση: ... εναντίον. ...

- Ο ενάγων ή αναφέρων παρουσιάζει το αρχικό επιχείρημα. Βεβαιωθείτε ότι έχετε καλύψει: τα γεγονότα, το νόμο ή τους κανόνες και την εφαρμογή του νόμου ή των κανόνων για την περίπτωση σας.
- Ο ενάγων ή αναφέρων καλεί μάρτυρες και τους απευθύνει ερωτήσεις για να υποστηρίξει την υπόθεσή του.
- Ο εναγόμενος παρουσιάζει την απόκρουση της κατηγορίας καλύπτοντας τα γεγονότα, τη νομοθεσία ή τους κανόνες και την εφαρμογή της νομοθεσίας ή των κανόνων για την περίπτωση αυτή.
- Ο εναγόμενος εξετάζει κατ' αντιπαράσταση τον ενάγοντα ή τους μάρτυρες και καλεί νέους μάρτυρες.
- Ο ενάγων ή αναφέρων εξετάζει κατ' αντιπαράσταση τον εναγόμενο ή τους μάρτυρες του.
- Ο εναγόμενος παρουσιάζει τα απολογητικά του επιχειρήματα.
- Ο ενάγων ή αναφέρων παρουσιάζει τα τελικά του επιχειρήματα.
- Οι δικαστές μπορούν να ζητήσουν διευκρινίσεις σε ορισμένα σημεία ανά πάσα στιγμή.

Στο τέλος της υπόθεσης συσκέπτονται και απαγγέλλουν την απόφασή τους. Μια επιτροπή ενόρκων μπορεί να βγάλει επίσης μια απόφαση σχετικά με μια περίπτωση, αφού έχει ενημερωθεί σχετικά με τη νομοθεσία ή τους κανόνες από τον δικαστή.

10. Δημοσκοπήση

Δημιουργήστε μια ηλεκτρονική ή κανονική δημοσκοπήση για να εκτιμήσετε το φάσμα των απόψεων σε ένα θέμα.

1. Δημιουργήστε τα ερωτήματα για τη δημοσκοπήση, συμπεριλαμβανομένων και απαιτήσεων ναι / όχι / δεν απαντώ, πολλαπλής επιλογής και κλίμακες αξιολόγησης.
2. Αποφασίστε σχετικά με το δείγμα σας: Σε τι είδους ανθρώπων αναφέρεστε; Σε πόσους θα απευθυνθείτε;
3. Διεξαγωγή της δημοσκοπήσης – ηλεκτρονικά, ή σε χαρτί, είτε πρόσωπο με πρόσωπο.
4. Συλλογή των αποτελεσμάτων των δημοσκοπήσεων και συγγραφή μιας έκθεσης.

Εφαρμόζοντας κατάλληλα

1. Εφαρμογές Γραμματισμού: Παραγωγικές Δραστηριότητες

Οι εκπαιδευόμενοι γράφουν (μια ιστορία, ένα άρθρο εφημερίδας, μια κριτική) ή μιλούν (επίσημη ομιλία, μια άτυπη παρουσίαση), χρησιμοποιώντας τις συμβάσεις/κανόνες του κάθε είδους.

2. Εφαρμογές Πολυγραμματισμών: Παραγωγικές Δραστηριότητες

Οι εκπαιδευόμενοι εκτελούν ένα έργο, δημιουργούν μια ιστοσελίδα, παραδίδουν μια παρουσίαση PowerPoint, κάνουν ένα βίντεο ή δημιουργούν ένα παιχνίδι, χρησιμοποιώντας τις συμβάσεις/κανόνες του κάθε είδους.

3. Επίλυση Προβλημάτων

Δημιουργήστε μια προβλέψιμη, συμβατική ή “ορθή” λύση σε ένα πρόβλημα.

Το Πρόβλημα

Πού; / Πότε; / Ποιος; / Τι; / Γιατί;

Πιθανές Λύσεις

Πώς;

Δοκιμή

Τι;

Αποτελέσματα**4. Πείραμα**

Πραγματοποιήστε ένα πείραμα χρησιμοποιώντας επιστημονική μέθοδο.

- **Αρχική παρατήρηση:** Κάτι που έχετε παρατηρήσει και θέλετε να το ερευνήσετε.
- **Δημιουργία υπόθεσης:** μια αρχική άποψή σας που θέλετε να δοκιμάσετε.
- **Συγκέντρωση δεδομένων:** Αναζήτηση των ήδη διαθέσιμων πληροφοριών σχετικά με αυτό το θέμα.
- **Ανασκόπηση θεωριών:** Μάθετε τις κυριότερες επεξηγήσεις για μια έννοια που είναι γνωστές σήμερα – τις σχετικές ιδέες και θεωρίες που συνδέουν τις έννοιες μαζί.
- **Σχεδιασμός πειράματος:** Πώς σκοπεύετε να επαληθεύσετε την υπόθεσή σας;
- **Διεξαγωγή πειράματος:** Καταγραφή παρατηρήσεων.
- **Εξαγωγή συμπερασμάτων:** Είναι σωστή η αρχική υπόθεσή σας;
- **Έκθεση Σχετικών Αποτελεσμάτων:** Συμπεριλάβετε τη συνολική πορεία του πειράματος όπως την περιγράψατε στα παραπάνω βήματα.

5. Έλεγχος Υποθέσεων

Υπόθεση: ...

- **Επαγωγικός συλλογισμός:** αρχίστε με το να βάλετε μαζί γεγονότα ή μικρές πληροφορίες για την εξαγωγή συμπερασμάτων. Είναι τα μικρά κομμάτια του παζλ που τελικά δημιουργούν τη συνολική εικόνα.
- **Παραγωγικός συλλογισμός:** ξεκινήστε με τη μεγάλη-εικόνα, τις απόψεις ή τις θεωρίες και βρείτε τα κομμάτια που λογικά ταιριάζουν σε αυτήν.
- **Συστήματα ανάλυσης:** πάρτε κομμάτια από την εικόνα, αφαιρέστε τα μέρη ενός συστήματος και δείτε τι αλλάζει.

6. Πρόβλεψη

Περιγράψτε το τέλος μιας ιστορίας ή ενός κειμένου το οποίο έχετε κατά το ήμισυ.

- **Προβλέψτε:** Πώς θα εξελιχθεί η ιστορία; Ποια είναι τα πιθανότερα σενάρια;
- **Σχεδιάστε:** Γράψτε πως τελειώνει το κείμενο.
- **Συγκρίνετε:** Κοιτάξτε το άλλο μισό του κειμένου (αρχή). Η κατάληξή του ήταν ανάλογη ή διαφορετική;

Εφαρμόζοντας δημιουργικά**1. Εφαρμογές Γραμματισμού: Παραγωγικές Δραστηριότητες**

Οι εκπαιδευόμενοι γράφουν αξιοποιώντας μια ποικιλία ειδών λόγου, δημιουργώντας ένα πρωτότυπο και υβριδικό κείμενο.

2. Εφαρμογές Πολυγραμματισμών: Παραγωγικές Δραστηριότητες

Οι εκπαιδευόμενοι δημιουργούν πολυτροπικά κείμενα, στα οποία χρησιμοποιούν ποικίλους τρόπους παραγωγής ενός μηνύματος (γλωσσικό, οπτικό, κιναισθητικό, ηχητικό και χωροταξικό), μέσα και είδη λόγου, με έναν πρωτότυπο ή υβριδικό τρόπο.

3. Κιναισθησία

Οι εκπαιδευόμενοι μεταφέρουν μηνύματα από τον έναν τρόπο στον άλλο (όπως από την οπτική στην γλωσσική αναπαράσταση ή από γλωσσική στην κιναισθητική), ή από το ένα μέσο στο άλλο, όπως από μια ιστορία σ'ένα βίντεο. Ή μεταφέρουν ένα σύνολο από έννοιες από ένα γνωστό πλαίσιο σε ένα άλλο λιγότερο γνωστό προσαρμόζοντας τον τρόπο και το μέσο για να ταιριάξουν.

4. Μεταφορά Γνώσης

Χρησιμοποιήστε τις γνώσεις που έχετε αποκτήσει (νέες εμπειρίες, ιδέες, θεωρίες, αναλύσεις, κατάλληλες εφαρμογές) και εφαρμόστε τις σε ένα διαφορετικό πλαίσιο/περιβάλλον/περίσταση, σε ένα διαφορετικό θέμα ή σε ένα διαφορετικό πρόβλημα. Προβληματιστείτε σχετικά με τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ του αρχικού και του νέου πλαισίου.

5. Καθορισμός Προβλήματος

Στη γνωστική διαδικασία «Εφαρμόζοντας κατάλληλα», συζητήσαμε για την τεχνική επίλυσης προβλημάτων. Ωστόσο, είναι ακόμη δυσκολότερο ο το να καθορίσει κάποιος ποιο είναι το πρόβλημα. Αναλογιστείτε μια κατάσταση και συζητήστε τα βασικά προβλήματα που απαιτούν λύση.

6. Έρευνα Δράσης

Η έρευνα είναι για να εξερευνήσουμε κάτι. Συνήθως τα αποτελέσματά της είναι μόνο γνώσεις, αλλά δεν υπάρχει καμία ανάγκη να αναληφθεί δράση σε αυτή τη γνώση. Έρευνα δράσης είναι η έρευνα που προσβλέπει στη δράση και έρευνα που ανατροφοδοτεί τη δράση. Πρόκειται για σκέψη και δράση μαζί. Η έρευνα δράσης περιλαμβάνει τον ακόλουθο κύκλο:

7. Σενάριο

Φανταστείτε το μέλλον, φανταστείτε εναλλακτικές λύσεις χρησιμοποιώντας τη μεθοδολογία σενάριο cafe.

Βασικό ερώτημα για το μέλλον:

1. Τι και αν; Εναλλακτικές προοπτικές με καταϊγισμό ιδεών
2. Κοιτάζουμε το πλαίσιο και εξετάζουμε τους παράγοντες/ δυνάμεις της αλλαγής
 - Περιβάλλον
 - Πολιτική
 - Οικονομία
 - Πολιτισμός
 - Τεχνολογία
3. Δημιουργούμε τα σενάρια:

	<i>Το καλύτερο σενάριο</i>	<i>Το χειρότερο σενάριο</i>
<i>Εναλλακτική 1</i>		
<i>Εναλλακτική 2</i>		

8. Επίλυση Συγκρούσεων

Η επίλυση των συγκρούσεων είναι ένας τρόπος αντιμετώπισης των διαφωνιών.

- **Πριν ξεκινήσετε:** Μάθετε για το πρόσωπο και το ιστορικό του προβλήματος.
- **Διαπραγμάτευση Βήμα 1:** Εστιάστε στην άποψη του άλλου ατόμου για το πρόβλημα.
- **Διαπραγμάτευση Βήμα 2:** Εστιάστε στο πρόβλημά σας από την άποψη των άλλων.

- **Διαπραγμάτευση Βήμα 3:** Πάρτε απόσταση από το πρόβλημα.
 - Εξερευνήστε τα γεγονότα.
 - Διερευνήστε εναλλακτικές, υποθετικές απόψεις ενός τρίτου ατόμου.
- **Διαπραγμάτευση Βήμα 4:** Σκιαγραφήστε τις προοπτικές σας.
- **Διαπραγμάτευση Βήμα 5:** Διερευνήστε τις συνέπειες των εναλλακτικών τρόπων επίλυσης της σύγκρουσης.
- **Διαπραγμάτευση Βήμα 6:** Επίλυση:
 - Η υιοθέτηση μιας κοινά αποδεκτής λύσης (λιγότερο πιθανή σε δύσκολες διαπραγματεύσεις).
 - Να βρείτε κοινό έδαφος και τη μέση οδό.
 - Συνεργασία για την επίτευξη ενός πράγματος, ενώ εξακολουθεί να υπάρχει διαφωνία.
 - Συμφωνούμε ότι διαφωνούμε. Αξιολογούμε τι θετικό αποκομίσαμε από την εμπειρία των διαπραγματεύσεων.

9. Στρατηγική Λήψης Αποφάσεων

- Περιγράψτε την απόφαση που πρέπει να παρθεί και το *δίλημμα* που κρύβεται πίσω από αυτή.
- Περιγράψτε εναλλακτικές *προσεγγίσεις*.
- Δημιουργήστε κατάλογο *κριτηρίων*, τα οποία περιγράφουν τα θετικά αποτελέσματα μιας απόφασης και προχωρήστε στην κατάταξη αυτών.
- *Θέσπιση* της απόφασης.
- *Αξιολογήστε* την απόφαση σε σχέση με τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα.

10. Εφεύρεση

- Περιγράψτε το *στόχο ή τους σκοπούς* της εφεύρεσης.
- Περιγράψτε εναλλακτικές *προσεγγίσεις σχεδίων ή υποδειγμάτων*.
- Φτιάξτε ένα μοντέλο, μια *πατέντα*.
- *Ελέγξτε* το μοντέλο. μετρήστε τη αποτελεσματικότητά του σε σχέση με τους αρχικούς στόχους και σκοπούς της εφεύρεσης.
- Γράψτε μια *έκθεση αξιολόγησης*, η οποία αφηγείται την ιστορία της εφεύρεσης και αξιολογεί την αποτελεσματικότητά της.

11. Αποκλίνουσα Σκέψη

Σκεφτείτε με νέους και ευφάνταστους τρόπους για θέματα ή προβλήματα.

- Καταγράψτε και περιγράψτε τους *συνήθεις* τρόπους που σκέφτεστε ή αντιμετωπίζετε ένα θέμα ή πρόβλημα.
- Αναζητήστε *διαφορετικούς ή ασυνήθιστους* τρόπους για να σκεφτείτε ή να αντιμετωπίσετε ένα θέμα ή πρόβλημα, σκεφτείτε ιδέες που μπορεί να φαίνονται τρελές εκ πρώτης όψεως, μιλήστε με άλλους, πλοηγηθείτε στο διαδίκτυο ...
- *Αποδομήστε:* πάρτε κάτι κατά μέρος, επεξεργαστείτε τις συνδέσεις και τις μορφές του.
- *Αναδομήστε:* επαναφέρετε και πάλι κάτι στην πρώτη του κατάσταση, αλλά μέσα από νέους τρόπους, συνδυασμούς και μορφές. Μειώστε κατά το ήμισυ /διπλασιάστε, κόψτε σε κύβους/φέτες, τεντώστε/συρρικνώστε, υποκαταστήστε, διαμελίστε /συνδυάστε, προσαρμόστε, μεγεθύνετε /σμικρύνετε, αναστρέψτε /αναποδογυρίστε από πάνω προς τα κάτω και από μέσα προς τα έξω, ξεχωρίστε /ανακατέψτε, παρουσιάστε σε νέο περιτύλιγμα/ ξεπακετάρετε.
- Αναζητήστε τις στιγμές που αναφωνείτε *Εύρηκα*, όταν ξαφνικά κάτι αποκτά νόημα ή γίνεται αντιληπτό με συναρπαστικό τρόπο.

12. Προσωπικό Σχέδιο Δράσης

Μετατρέψτε μια ιδέα σε δράση.

- *Ο στόχος μου.*
- *Η δέσμευσή μου: Τι πρέπει να κάνω για να επιτύχω το στόχο μου.*
- *Δράση – βήμα 1*
- *Δράση – βήμα 2 ... κλπ.*
- *Οι πόροι και η υποστήριξη που θα χρειαστώ.*
- *Πιθανά εμπόδια: τα πράγματα που μπορεί να με βοηθήσουν να επιτύχω τον στόχο μου ξεπερνώντας τα εμπόδια.*

Μέτρα επίδοσης: πώς θα γνωρίζω ότι έχω επιτύχει το στόχο μου; Και αυτό που θα έχει επιτευχθεί;